

ÍRÓK ÉS MŰVEK

Sipos Erzsébet

***SZÉKELY ÚTKERESŐ —
A KÖNYVEKBE MENTETT
FOLYÓIRAT***

A könyv borítóját
Beke Sándor-Olivér
tervezte

Sipos Erzsébet

**SZÉKELY ÚTKERESŐ —
A KÖNYVEKBE MENTETT
FOLYÓIRAT**

Recenziók

**Székely Útkereső Kiadványok —
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó
Székelyudvarhely 2011**

AZ ERDÉLYI GONDOLAT SZERKESZTŐBIZOTTSÁGA

Beke Sándor (igazgató) • Brauch Magda • Cseke Gábor
Cseke Péter • Csire Gabriella • Fodor Sándor • Gábor Dénes
Jancsik Pál • Nagy Pál • P. Buzogány Árpád • Péntek János

•

SZÉKELY ÚTKERESŐ KIADVÁNYOK

**Néprajzi, történelmi, művelődéstörténeti, egyházi
és irodalmi kiadványsorozat**

A Székely Útkereső irodalmi és művelődési folyóirat jogutódja

Főszerkesztő:

Beke Sándor

Szerkeszti:

Csire Gabriella, P. Buzogány Árpád, Ráduly János

•

© Sipos Erzsébet, 2011

© Székely Útkereső Kiadványok, 2011

© Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 2011

ISBN 978–606–534–038–1

www.erdelyigondolat.ro

Megjelent a Székely Útkereső Kiadványok
és az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó
közös kiadványi egyezménye alapján

ELŐHANG

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó termését, a *Székegy Útkereső* egy évtizedet bemutató köteteit lapozgatni nem lehet betűre éhes kíváncsiság, a felfedezés vágya, a rátalálás öröme és némi megilletődöttség nélkül. Mert nem vitás: tíz év szellemi értékét összeterelni és az olvasó asztalára tenni komoly kihívás, elismerésre méltó teljesítmény a mai szűkülő világban, az anyagi megszorítások közepette. Aki erre vállalkozik, missziót teljesít.

Megkísérlem elképzelni, mit érezhet most az együttgondolkodó szerkesztőgárda, a tehetséggel megáldott belső és külső munkatársak, mindenekelőtt pedig az író és költő Beke Sándor, aki főszerkesztőként, kiadóként egy lelkes csapat élén vállalkozott a bátor feladatra.

Talán valamennyien azt érezhetik, amit a barlangász egy-egy tüneményes szépségű cseppkő láttán, vagy a gyöngyhalász, ha felfedi előtte kincsét a tengeri kagyló... Netán a hegymászó, amikor parányi ember léteére lába alatt tudja a magas csúcsot... A magam részéről mégis a búzavető szorgalmával, az ősi rög iránti hűségével azonosítanám a munkájukat. A búzavetőével, aki a tarisznyájából szórja a magot, szíve irányából lendítve a karját az anyaföld felé. Az aratóével, aki kaszával vág rendet a búzatengerben, miközben megfeszülnek karján az izmok, de el nem ernyednek naphosszat. A marokszedőével, aki lépésről lépésre kétrét görnyedve öleli magához és köti kérébe a kasza nyomán tarlóra hanyatló búzaszálakat. A kalászszedőével, aki aratás után bebóklássza a tarlót, lehajol minden ottmaradt kalászáért, tenyere ko-

sarába gyűjti, és végül bugába köti, hogy kárba ne vesszen.

Szerintem ezt teszi a *Székegy Útkereső* is, amikor menti a megmaradást tápláló kenyérnek valót, az életízű gondolatot.

A szerző

Beke Sándor:
SZÉKELY ÚTKERESŐ —
SZELLEMI MŰHELY
A XX. SZÁZAD VÉGÉN ERDÉLYBEN

Főszerkesztői vallomás a folyóirat
megszületéséről és életéről.

A bevezető tanulmányt írta Barabás István.

Székely Útkereső Kiadványok —

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2007.

A főszerkesztői vallomás a folyóirat megszületéséről és életéről egyben része Beke Sándor életrajzának is. Benne visszapergeti az időt, megidézi a szülővárost, Brassót, majd felvillantja a kolozsvári „pásztortüzeket”, végül pedig fészket rak az „ideiglenes” állomásnak indult, ám az álmait valóra váltó Székelyudvarhelyen.

Részlet a főszerkesztő visszaemlékezéseiből: „A Székely Útkereső akkor jött létre, amikor az 1989-es eseményeket követő napokban egyik napról a másikra decentralizálódott a sajtó és könyvkiadás, amikor az erdélyi magyar írástudók »elmozdították« opusaikat a monopolhelyzetben tetszelgő nagy szellemi és kulturális központokból az addig provincializmussal vádolt, de »feltámadt« és megelevenedett peremvidékek és végvárok újonnan született »szellemi aranybányái« felé.”

Az induló lap első lépéseit felidézve, munkatársait név szerint megemlítve, a főszerkesztő sajtótörténetet ír, és tisztelettel adózik a kezdőknek. Szép gesztus.

„Amikor az első szám tiszteletpéldányait egy székelyudvarhelyi rendezvényen átnyújtottam a résztvevőknek, hárman kerestek meg. Azt kérdezték: írhatnának-e ebbe

a folyóiratba? Egyed Ákos, Nagy Olga és Benkő András volt a három jeles tudós, akik ezután állandó munkatársai lettek a Székely Útkeresőnek. (...) Az első szám megjelenése után írásaival kereste fel a szerkesztőséget és állandó munkatársul szegődött Penckófer János Kárpátaljáról, Lendvay Éva, Szenyei Sándor Brassóból, Bakay Kornél, Balázs Géza, Gyárfás Endre, Nagy Gáspár, Páll Szilárd Budapestről, Barabás István, Cseke Gábor, Éltes Enikő Bukarestből, Nagy Irén Csíkszentdomokosról, Forró Miklós, Kardalus János, Kelemen Katalin, Szőcs János Csíkszeredából, Cseh Károly a magyarországi Halmajról, Liszka József a szlovákiai Köbölkútról, Tankó Gyula Gyimesközéplekről, Ábrahám János, Balogh Edgár, Cseke Péter, Csomortáni Magdolna, Ferenczi István, Fodor Sándor, Gábor Dénes, Imreh István, Jancsik Pál, Marton Lili, Murádin László, Tőkés István Kolozsvárról, Papp Attila Margittáról, Barabás László, Gergely Róza, Tóth István Marosvásárhelyről, Hajdú Gábor és Horpácsi Sándor Miskolcra, Dánielisz Endre Nagyszalontáról, Fábián Imre, Gittai István, Jakobovits Miklós, Pataki István, Szűcs László Nagyváradról, Mészely József, Veress Dániel és Zsigmond Győző Sepsiszentgyörgyről, Gálfalvi Sándor, Fekete János és Fülöp Lajos Székelykeresztúrról, Bálint László és Balázs Dénes Székelyszentlélekről, Ferenczi Géza, Hubbes Éva, Lőrincz György, Lőrincz József, P. Buzogány Árpád, Szabó Barna, Vofkori György és Vofkori László Székelyudvarhelyről, Deme János Temesvárról, László László Zilahról, Csihák György Züriből. És a szerkesztők (Balázs Dénes, Csire Gabriella, Csomortáni Magdolna, Deák Zoltán, Gyöngyössy János,

Beke Sándor SZÉKELY ÚTKERESŐ — SZELLEMI MŰHELY A XX. SZÁZAD VÉGÉN ERDÉLYBEN

FŐSZERKESZTŐI VALLOMÁS
A FOLYÓIRAT MEGSZÜLETÉSÉRŐL ÉS ÉLETERŐL

ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ

Kelemen Katalin, Kozma Mária, Lőrincz József, Pálhegyi Pál, Páll Szilárd, Ráduly János, Róth András Lajos), akik bíztak abban, hogy a művelődési lap erkölcsi tisztasággal vészeli át a nehézségeket, és ez lett számukra az egyetlen mérce. E célkitűzések jegyében álltuk a sarat és hajtottunk fejet minden megjelent lapszámunkkal népünk előtt. Meggyőződésem, hogy akkor tettük ezt, »itt és most«, a jelen politikai és gazdasági helyzetben, amikor a szellemi útkeresés az erdélyi magyarság föleszmélésével, új művelődési törekvéseivel találkozott.”

Erdélyi Toll, 2009. I. évf., 1. szám

SZÉKELY ÚTKERESŐ

Irodalmi és művelődési folyóirat. 1990–1999

I–X. évfolyam. 1–53. szám. Reprint kiadás.

Sajtó alá rendezte: Beke Sándor.

Székely Útkereső Kiadványok —

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2008.

Az irodalmi és művelődési folyóirat, a sokak által megismert „gyermek” immár kinőtt a bölcsőből, de tíz évfolyamának kollekciója, a *Székely Útkereső. Irodalmi és művelődési folyóirat. 1990–1999* című reprint kiadás ezúttal ünnepi köntösben került az olvasó kezébe. Főszerkesztője, Beke Sándor és író-szerkesztő kollégái valamennyien tapasztalt és értő művelői az újságírásnak, avatott tollú művészei a szónak. A 380 oldalt magába foglaló kollekció — tükör. Tudatosan törekszik az értékmentésre, és gazdag tematikájával, irodalmunk kiválóságainak nevével fémjelzett írásokkal — prózával és verssel —, történelmünk nagyjainak megidézésével a legigényesebb olvasók érdeklődésére is számot tarthat.

A *Székely Útkereső* kollekció múltba tekintő, a jelennel szembenéző, jövőt fürkésző írásokat tartalmaz, erőssége a szókimondás, tisztánlátás, az egyenesség.

„Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek, / És áhítattal ejtsétek a szót, / A nyelv ma néktek végső menedéktek; (...) Úgy beszéljen ma ki-ki magyarul / Mintha imádkozna.” Nem véletlenül indítja a *Székely Útkereső* tíz évfolyamának gyűjteményét Reményik Sándor *Az ige* című költeményével Beke Sándor főszerkesztő, majd *Bekőszöntő helyett* című cikkében így fogalmaz: „Tudjuk, hogy a lapszerkesztés egy végeérhetetlen harc. Harc a minő-

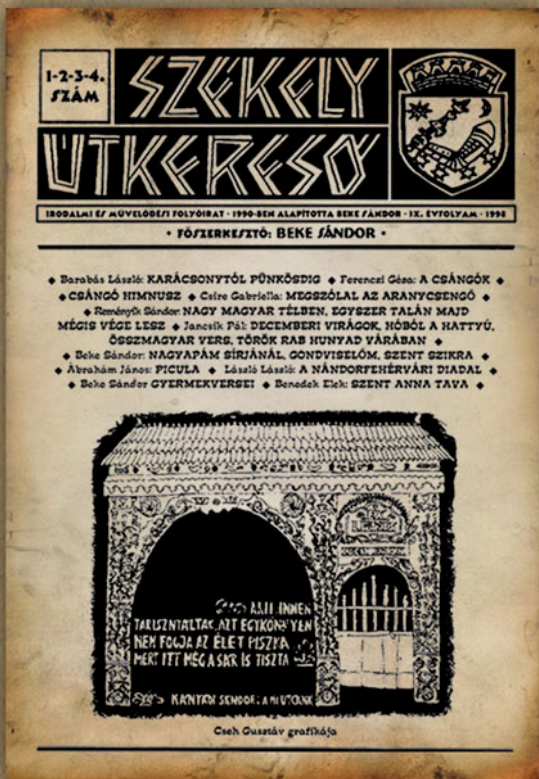
ségért, harc az üres, fehér papírokkal, melyben van, amikor a szerkesztő nem mindig kerül ki győztesen. De hisszük, hogy győzni fogunk! S ha ez valóban így történik, tudni fogjuk, hogy nem egyedül: munkatársainkkal és támogatóinkkal, hűséges olvasóinkkal közösen győztünk. Mindannyiunkkal, akik tisztában vagyunk azzal, hogy ekképp szellemiségünk épülete csak nőni tud, nem másoknak, hanem szülőföldünknek, magunknak, és nem máshol, hanem Székelyföldön, itt, ahol őseink megtanítottak már arra, hogy történelmünket, hagyományainkat, irodalmunkat és emberi méltóságunkat kell megőriznünk. És nem akárhogyan: illő alázattal és tisztelettel.”

Erre mintegy válaszként, a fentiek megerősítését szolgálják Kovács Sándor főszerkesztőnek, a sokáig méltatlanul mellőzött és üldözött Egyház egyik képviselőjének *A leírt szó súlya* című üdvözlő írásában megjelent sorai: „A leírt szó mindenkié kell, hogy legyen, mindenkihez kell, hogy szóljon. A társadalom minden rétege vigaszt, örömet és nyugalmat kell találjon benne. Ez az igazi célja és hivatása a betűnek, a leírt szónak.”

Nos, itt álljunk meg egy gondolat erejéig. Mert, hogy mi az igazi hivatása a betűnek, a leírt szónak, tudták azok is, akik '89 előtt szegődtek az újságírás szolgálatába, és a többség nem szolgalelkűségből, hanem elhivatottságból. És az évek során beleszerelmesedtek az újságírásba, és a mindegyre szigorodó körülmények dacára sem fordítottak hátat neki. Egyike volt ezeknek Deme János is, az egykori temesvári *Szabad Szó*, majd az *Előre* munkatársa, aki valósággal megszállottja volt a munkának és „gúzsba kötve” is megőrizte emberi tartását. Talán érthető, hogy nem tudom meghatottság nélkül olvasni a

SZÉKELY ÚTKERESŐ

Irodalmi és művelődési folyóirat
1990-1999

Székely Útkereső Kiadványok
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

Székelv Útkereső kollekciójában *Kétarcú esztendő* című írását, mely a '89-es decemberi események első helyszínére, a temesvári református templomhoz vezet. A sokak (főleg román nemzetiségűek) által Tőkés-háznak nevezett épületnél csoportosulók között ott volt Deme János is, és bár nem tudta (honnan is tudhatta volna!), de reménykedett, hogy a láthatatlan gyújtózsínór működésbe lép. Megtörtént. Itt kezdődött a földindulás, és beleremegett az egész ország. Ezért születhetett újra a sajtó, ámde sok krónikása — köztük Deme János — ezt már nem érhetette meg. Őt idézik a *Székelv Útkereső* reprint kiadásában megjelent sorok: „Emlékezetes, kétarcú esztendő. Két pólusos, mely eleinte tespedt kilátástalansággal emésztett, majd viharos sodrással, fergeteges váltakozásokkal zárult, véres napokkal köszönt le.

A zszurnalisztikai tétlenség időszaka szakadt rám tavaly tavasszal, nyugdíjba vonulásom után. Csalódottan, keserű szájízzel tettem le a tollat, mert jó harminchat esztendő s sajtós pályafutásomból még fél évtizednyi olyan periódust sem tudtam megélni, mikor ezt a szép mesterséget becsülettel lehetett volna végezni. Hiába, a hazugsággyártás hínárjába süllyedt Romániában a »világhírű tudósasszony« által olyannyira nyomon követett újságírásban csak a diktátor házaspár vég nélküli dicsőítésére, a felfújtt eredmények, valóttan vívmányok tükrözésére, megalázott népünk »boldog, megszépült életének« görcsös bizonygatására jutott hely.

Temesvár: 1989. december.

Kétarcú esztendő, melynek végén feltámadott a tenger...”

Túlzás nélkül állítható, hogy ez volt a kezdet.

A *Székely Útkereső* folyóirat, mely 1990 áprilisában jelent meg, fennállása 10. évfordulóját ünnepelve emelt fővel búcsúzott. Ugyanis új terveket, új célokat fektetett az általa ácsolt bölcsőbe Beke Sándor főszerkesztő.

„... el kell mondanunk olvasóinknak, hogy nemcsak ünnepelünk, hanem búcsúzunk is. Ünnepelünk, de búcsúzunk... Mégis kettős ünnep számunkra ez: ünnepelünk — felemelt fejjel és búcsúzunk — felemelt fejjel. Nem az anyagi háttérre, nem nyomdai és terjesztési nehézségekre, nem a szerkesztők áldozatkész munkájának nehézségeire hivatkozva, hanem arra, hogy olvasóinkat ezentúl nagyobb terjedelmű kiadványokkal és könyvekkel akarjuk megörvendeztetni. Ezért indítottuk útjára a folyóirat jogutódját, a Székely Útkereső Kiadványok című sorozatot. (...) Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó pedig a Székely Útkeresővel párhuzamosan nőtte ki magát Székelyföld egyik szellemi műhelyévé, nyitott kaput — történelmi, néprajzi, irodalmi, művelődéstörténeti, nyelvművelési, szociológiai és gyermekirodalmi kiadványaival tarsolyában — az egyetemes igényű magyar olvasó előtt.”

Így vallott *Ünnep és búcsú, avagy egyik kezünkben zászló, a másikban penna* című írásában Beke Sándor főszerkesztő.

Erdélyi Toll, 2009. I. évf., 1. szám

**Beke Sándor — Brauch Magda:
SZÉKELY ÚTKERESŐ (1990–1999)**

Laptörténet és sajtóvisszhang.

A bevezető tanulmányt írta Barabás István.

Székely Útkereső Kiadványok —

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2008.

A Beke Sándor — Brauch Magda: Székely Útkereső. Laptörténet és sajtóvisszhang című kötet az igényes megszólalás, az őszinte vallomások kötete. Ezt a dőlt betűs, egyetlen rövid mondatot írtam ceruzával a fehéren hagyott utolsó lapra a közel 400 oldalas kiadvány elolvasása után. Tanítóképzős koromból hoztam magammal azt a szokást, hogy dióhéjban megfogalmazzam, lejegyezzem véleményemet egy-egy elolvasott könyvről, és ma sem találom gyermeknek, haszontalannak, mert a régi, úgymond kötelező házi olvasmányok ilyen formában történő „jellemzésének” igenis megvolt a maga szerepe, üzenete. Amolyan „könyvjelzőként” szolgált, keretbe foglalta a mű mondanivalóját, és nem utolsósorban életközelségre hozta a szerzőjét.

A *Székely Útkereső* folyóirat tíz esztendő alatt megtett útját és a sajtóvisszhangját taglaló kötetben őszinte írásokat talál az olvasó Beke Sándor főszerkesztő és Brauch Magda tollából, melyhez Barabás István írt bevezető tanulmányt.

„A Székely Útkereső színrelépésének jelentőségét csak abban az esetben tudjuk méltányolni és sikerét indokolni, ha tartalmát a korabeli romániai valóság függvényében vizsgáljuk. Hogy ezzel mit akarok mondani, jobban megértik azok az olvasók, akik átérték a diktatúra

utolsó éveinek féktelen románosítási politikáját, könyörtelen cenzúráját. (...) Ha ilyen szempontból vizsgáljuk a szerkesztői koncepciót, túlzás nélkül állapíthatjuk meg, hogy az első lapszámok valósággal sokkolták az olvasók táborát, a szó pozitív értelmében” — írja Barabás Sándor, majd így fejezi be tanulmányát: „... nyugodt szívvel mondhatjuk: e fórum az egyetemes magyar művelődéstörténet részévé vált, megtalálta tehát azt az utat, amelyet tíz éven át nemzete iránti felelősségtudattal keresett.”

Az itt és most azonban nem jelentett aranykalitkát, önelégültséget, a szellem szárnyalni kívánt... Új célkitűzéseiről így vall a lapvezető: „A folyóirat utolsó száma 1999-ben látott napvilágot. A Székely Útkereső »terjeszkedési« szándékát már idejében jelezte a szerkesztőség: első alkalommal, az 1991-ben alapított és ugyanebben az évben első kiadványát megjelentető Székely Útkereső Kiadványok című sorozat beindításával, melynek égisze alatt 1998 után több nagyobb lélegzetű kiadványt tett le az olvasó asztalára, majd az 1991-ben alapított és első-sorban a Székely Útkereső munkatársi gárdáját foglalkoztató Erdélyi Gondolat Könyvkiadó létrejöttével.” Majd így fejezi be írását: „Kívánjuk, hogy az általunk kitaposott »ösvény« országúttá szélesedjék minden olvasónk, szerkesztőnk, munkatársunk előtt, és vezessen el mindannyiunkat az erdélyi magyar szellemiség képviselőiként Európa kivilágított útjai felé.”

Lapismertetés, műelemzés, bel- és külföldi sajtóvisszhang alcímet viseli Brauch Magdának *A Székely Útkereső évtizede (1990–1999)* című átfogó tanulmánya, melyben figyelő szemmel pásztázza és értő alaposítással elemzi a folyóirat

különböző évfolyamainak anyagát. A megjelent hosszabb tanulmányok, esszék, cikkek zöme történelmi témához kapcsolódik — írja —, és külön fejezetet szán a kisebbségi sors, a nyelvművelés, a néprajz- és folklórkutatás, a zene és képzőművészet, a vallásos tárgyú cikkek és költemények, a szociográfia és pedagógia témakörében megjelent írások, valamint interjúk elemzésének.

„A Székely Útkereső tíz évfolyamának a feltérképezése — természetesen — a teljesség igénye nélkül történt, és így akaratlanul is magában hordozza a szubjektivitás veszélyét. Talán mégis sikerült felmutatni a rangos folyóirat életképességét, értékeit, rámutatni igényes sokoldalúságára. Bár mindenekelőtt — mint a folyóirat címe is jelzi — a székelységhez szólt, ezen túlmenően volt mondanivalója minden magyarul beszélő, anyanyelvét szerető olvasó számára” — summázza *Következtetések* címszó alatt elemző tanulmányát Brauch Magda.

A továbbiakban a kötet a *Székely Útkereső* és a *Székely Útkereső Kiadványok* sajtóvisszhangjából ad ízelítőt. Számos hazai és külföldi lap figyelt fel a *Székely Útkereső*re, üdvözölte születését, méltatta törekvéseit és követi továbbra is az útját. *A Hét*, a *Művelődés*, a *Bihari Napló*, a *Custos Kiadó*, a *Családi Tükör*, a *Romániai Magyar Szó*, a *Szabadság*, a *Népújság*, az *Erdélyi Napló*, a *Háromszék*, a *Hargita Népe*, a *Korunk*, a *Nyugati Jelen*, a *Valóság*, a *Helikon*, a *Keresztény Szó*, a *Látó*, a magyarországi *Havi Magyar Fórum*, a *Honismeret*, a *Könyvvilág*, a kanadai *Encyclopaedia Hungarica*, a *Nyugati Magyarság* — csak néhány kiadvány neve a hosszú sorból. A szemelvényeket válogató és összeállító Beke Sándor egyaránt helyet ad a derűlátó, biztató soroknak csakúgy, mint a kritikus kicsengésű

Beke Sándor Brauch Magda

Székely Útkereső

(1990–1999)

Laptörténet és sajtóvisszhang

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

véleményeknek, bizonyára tudja, hogy ez is, az is útkereső céljait szolgálja. A sok szem többet lát alapon megfogalmazott lapvélemények tárgyilagos megítélése, a szervezés megannyi gondja, a lapkiadói tevékenység anyagi súlya, felelőssége mind ott van az útipoggyászban, és a jelek szerint az íróember, a szerkesztő, a könyvkiadó Beke Sándornak van hozzá ereje, hogy elbíra.

Erdélyi Toll, 2009. I. évf., 1. szám

SZÉKELY ÚTKERESŐ ANTOLÓGIA

1990–1999

Válogatás a Székely Útkereső 1990–1999-es
évfolyamaiból.

Válogatta, összeállította,
a bevezető tanulmányt írta Brauch Magda.

Székely Útkereső Kiadványok —

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2008.

A folyóirat 1990–1999 között megjelent számait lapozta át, ott megjelent klasszikusok hagyatékából és kortárs szerzők műveiből válogatta, állította össze a *Székely Útkereső Antológia. 1990–1999* című kiadvány anyagát Brauch Magda. Hozzá a bevezető tanulmányt is ő írta, és benne felkészítette az olvasót egy kellemes élmény befogadására, arra, hogy mit várhat e kötettől: himnuszok, versek, szépróza, cikkek, tanulmányok, esszék... — ígérte.

Gazdagok vagyunk. Egy egész kincsesbánya a miénk, mely anyanyelvünk értékeit őrizgeti, abból építkezhetünk valamennyien. Ezt tette tíz esztendőn át a *Székely Útkereső* folyóirat is. A 2008-ban Brauch Magda szerkesztésében megjelent antológiában, minden fejezeten belül betűrendben következnek az elmúlt századok, és a hozzánk közelebb eső évtizedek maradandót alkotott klasszikusai, neves tollforgatói, Apáczai Csere Jánostól napjainkig.

Nemzeti létünk írott bizonyosságai, népünk istenhitének tanúságai, mindennapi imádságai, a himnuszok nyitják az antológiát, és ez az elsőbbség — gondolom — annak is tulajdonítható, hogy évtizedeken át tiltott volt

ez a műfaj. Nem láthatott nyomdafestéket, nem hangozhatott el ünnepeinken, legfeljebb újévköszöntés alkalmával családi vagy megbízható baráti körben, akkor is halkán, mert a falnak is füle volt... De minek ezt utólag bizonygatni, mindannyian átéltük, megszenvedtük himnuszaink számkivetettségét. És most, itt az élő bizonyosság: a 18. századi néphimnusz, a *Boldogasszony anyánk*, a *Szent István királyhoz* című, az ősi *Székegy himnusz*, a *Csíkssomlyói Mária-síralom*, a *Székegy himnusz* rövidebb és hosszabb változata, a *Csángó himnusz* — valamennyi a *Székegy Útkereső* folyóirat oldalairól csokorba kötve, az antológiában köszön ránk.

Ha azt mondom: hiánypótló, keveset mondtam. Erőtlen kifejezés ez ilyen ajándéokra. Szívem szerint oda kívánom minden szülő könyvespolcára, de főleg azokéra, akik magyarul sem tanították meg imádkozni gyermekeiket az évek során felemássá lett családban... De még most sem késő! Az antológia nagyrészt pótolná a mulasztást. Segítene ebben a számos itt közölt vers is, köztük a *Gondviselőm* című, mely közvetlen egyszerűséggel buggyan ki Beke Sándor költői tollából:

„Köszönöm Néked
azt az egyszerű
esti imát,
amit eszembe juttattál,
köszönöm Néked,
Uram,
ezt a fennkölt ébrenlétet,
a meghitt beszélgetést
köztem és Közted,

köszönöm az utat,
melyen találkozhattam
Veled,
a fényt is köszönöm,
Istenem,
fohászom fölött
a csillag-aurát,
melyet Te adtál nekem
mindörökre...”

Vagy Babits Mihály *Karácsonyi ének* című költeménye, mely kézen fogva jár Benedek Eleknek a *Húsvéti ének* címet viselő szép, rímes soraival, emlékidéző, pici gyermeket gyűjtve a lelkünkben. Nagy Irén *Csángóasszony a búcsún* című verse a vigaszt kereső élő áhítat, a hit tiszta megélésének a megszólaltatója, és olvasás közben magunk is elhisszük, látni véljük, hogy könnyezik a Szűzanya.

Mélyről fakadnak ezek a szavak, fohásként a templomban bárki elmondhatná.

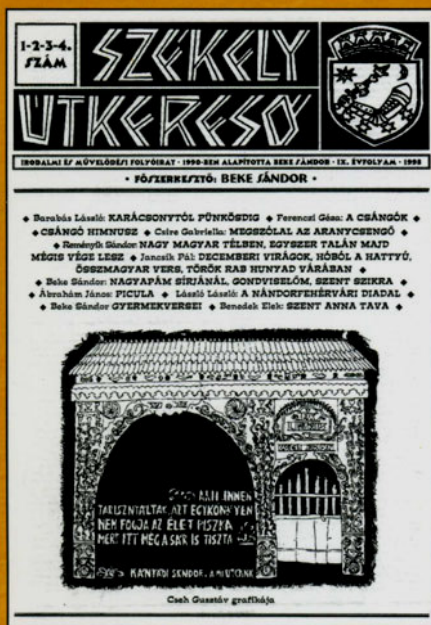
Az Antológia *Széppróza* címet viselő fejezete a szó valószínű értelmében „válogatott” olvasnivalót kínál. Tizenhat szerző műve — elbeszélések, regényrészletek, önéletrajzi jellegű vallomások — kap helyet a gyűjteményben, és legtöbbjük a történelem egy-egy szeletkáját, illetve megélt személyes eseményt dolgoz fel. A legrégebbi írások Kölcsey Ferenc munkáiból válogatott részletek, továbbá szemelvények Benedek Elek *Édes anyaföldem* című könyvéből, a nagy polihisztort, Brassai Sámuel *Egy öregúr baktat* című regényének részletében hozza közel az olvasóhoz Mikó Imre. A II. világháború

témájával foglalkozó művek közül talán a legmeggrázóbb Cseres Tibor *Vérbosszú Bácskában* című regényének részlete — *Még egyszer Bezdánról* —, melyből kisebbségi sorunk jajkiáltását halljuk: „Két óra körül kezdtek bennünket összeteterelni, ránk irányított gépfegyverekkel, három óra tájban félreverték a harangokat, és akkor kezdték őket lelövöldözni. Édesapám is az elsők között lehetett. (...) Hogy mért, azt soha nem tudtuk meg, csak gondoljuk, hogy Tito partizánjai meg akartak szabadulni a magyar férfiaktól. (...) A papok, a plébános által készített összeírás 183 Bezdánban előkerült holttestet számolt össze. Ebben az összegzésben nincsenek benne a Zomborban elpusztultak. Némely makacs emlékezők szerint 1944 ősze 350 bezdáni áldozatot szedett.”

Valóságos történetet, édesanyja emlékeit osztja meg az olvasóval Forró Miklós *Kopjafa a messzi idegenben* című írása, mely nem mindennapi események tükrében láttatja egy, a II. világháború után határon túlra szakadt, majd ismét visszatért család életét. A fiú — egy mai fiatal — súlyos traumaként éli meg, hogy az édesapja sírját jelző kopjafának nyoma vész az idegen földön, mert az ott élőknek nem jelent semmit az anyaföldet idéző jelkép. E sorok láttán akaratlanul is felsejlik az olvasóban Márai Sándor jóslata, mely szerint a messzi földre szakadt magyarok fejfájára írt névről lemarad az ékezet...

Derűsebb hangvétellű Csire Gabriella *Megszólal az aranycsengő* című karcolata, mely a gyermekkor egy boldog karácsonyi emlékét villantja fel. Annyira valóságos, annyira mai ez a történet, hogy akár rólunk is írhatta volna ezt a szentesti pillanatképet.

Székely Útkereső Antológia 1990–1999

Lendvay Éva *Kövek között* című önéletrajzi ihletésű írása a „felemáság” érzését ecseteli: „Kilencedik életévemben fejeződik be a második világháború, de csak homályos emlékeim vannak róla. (...) Eszmélésem idejére már kitört a béke. A háború talajában fogamzik meg viszont egész életem, ebből a nyomasztó televényből növekszem. Megdőlt egy rendszer, másik váltja fel — az, amelyben serdülőből felnőtté válok majd, de amely már nem tud rám formálólólag hatni. (...) Így nővök bele egy olyan világba, amely soha nem válik majd igazi ott-honommá: zsidónak keresztény vagyok, kereszténynek zsidó; magyar, de román nyelven tanuló, a román szellemiség iránt egyenlő mértékben érdeklődő, százszokkal barátkozó, németül, angolul, franciául is tudó, igazából mindig mindenütt idegen.”

Ezzel az emberi sorsokat meghatározó, olykor megpecsételő életérzéssel a szerző nincs egyedül. Sokan mondhatnák manapság: „rólam is szólhatna ez a történet”.

CIKKEK, TANULMÁNYOK, ESSZÉK

Brauch Magda írja elemző tanulmányában: „Az Antológia harmadik része — természeténél fogva — a leggazdagabb. Áttekintését néhány alfejezet igyekszik megkönnyíteni.” *Időszzerű kérdések, Megemlékezések, Történelmi múlt, Népköltészet, folklórkutatás, Nyelvészet, Zene- és képzőművészet, A Székely Útkereső tükrözése a korabeli sajtóban* — biztos útjelző mindegyik, és nem csak megkönnyíti az áttekintést, de alapos elemzéssel is szolgál. Az *Időszzerű kérdések* körébe tartozó írások általában a *Székely Útkereső*

első évfolyamaiban láttak nyomdafestéket (1990–1992), ám ez nem jelenti, hogy másfél évtizeddel később vesztettek volna időszerűségükből. Nem, mert a megmaradásnak, a nemzeti tudat ápolásának, szellemi értékeink megőrzésének kérdésköre, az ezt szorgalmazó, értük csatázó szerzők a szavak erejével hatnak a köztudatra. Kardalus János *Mit jelent a székekelyek útkeresése* című cikke, Róth András Lajos *Útkeresőben* című írása, Balogh Edgár, a jeles publicista *Erdélyi levél Párizsba* című cikke, Kós Károlynak Zágoni Istvánnal és Paál Árpáddal együtt Trianon után két évvel írott *Kiáltó Szó* című röpirata — és még hosszan folytathatnánk a sort — megannyi történelem- és valóságismeretre épülő védőbeszéd, lelkesítő és meggyőző érv igaz ügyünk szolgálatában.

Az Antológia szerkesztői minden jelentősebb évfordulót számon tartanak, méltóképpen emlékeznek történelmünk, irodalmi és művészeti életünk nagyjaira, írásokat közölnek Benkő András, Csire Gabriella, Egyed Ákos, Csomortáni Magdolna, Fazakas István, Hubbes Éva, Imreh István, Keszeg Vilmos, Kozma Mária, Nagy Irén, Veress Dániel, Kelemen Katalin, Gergely Róza és mások tollából, életközelségre hozva ily módon Mátyás királyt, Széchenyi Istvánt, Mikes Kelemen, Apáczai Csere Jánost, Kőrösi Csoma Sándort, Pázmány Pétert, Orbán Balázst, Makkai Sándort, Salamon Ernőt és másokat, akik maradandót alkottak, meghatározták a szülőhely, egy-egy tájegység, város arculatát.

A *Székekely Útkereső* folyóirat az évek során kiemelt helyen foglalkozik a múltat idéző kérdésekkel, a nagylélegzetű történelmi tárgyú írások szerzőinek jelentős része történész, tudományos kutató, egyetemi tanár és más ér-

telmiségi. Az Antológia jellemző részleteket közöl többek között Ferenczi István, Szócs János, Ferenczi Géza, Fekete János, Gálfalvi Sándor munkáiból, a sok megpróbáltatást megélt csángó magyarok életéről, az 1848–49-es forradalmat követő idők székely vértanúiról, Petőfi Sándor és Székelykeresztúr kapcsolatáról, de értékes információt hordoznak Fülöp Lajos és Vofkori György a vasútépítést meg az iparosságot felvillantó írásai is.

Tanulságos és élvezetes „történelemkönyvet” kap kézhez az olvasó a *Székely Útkeresőt*, illetve annak Antológiáját lapozgatva, és ugyanakkor elégedettséget, sőt, némi nemzeti büszkeséget is érezhet, mert lám, vannak, akik számon tartják, akik kimondják, megírják, amit az eltelt évek alatt nagyon szerettek volna elfeledtetni velünk a történelemhamisítók.

A népköltészet és folklórkutatás témaköréből jelentős tanulmányokat közöl e gyűjtemény, ezek ösztönzést, bátorítást is sugallnak mindazok felé, akiknek van lehetőségük a gyűjtőmunkára, ami értékmentést jelent, ugyanakkor pedig „felfedező” munkát is, hisz mint azt Nagy Olga *Gyűjtsünk népi elbeszéléseket* című cikkében leszögezi, maga a népi kultúra is állandóan változik. A mai falusi lakosok már nem a tündérmesék világában élnek, hanem a hétköznapi valóságában.

Érdemes mindezt nyomon követni, átmenteni az utókornak.

Az Antológiában viszonylag kevés a kifejezetten nyelvészeti tárgyú közlemény — állapítja meg elemzése során Brauch Magda, és kiemeli Dánielisz Endre irodalomtörténész *Ezeréves magyar szavak* című tanulmányát és

Murádin László kolozsvári nyelvész *A Homoród mentén* című, földrajzi nevekkal foglalkozó írását.

A zene- és képzőművészet területéről értő, úgy is mondhatnánk, hogy „hivatásbeli” szerzők írnak az Antológiában: Benkő András, Domonkos János, Jakobovits Miklós, Lőrincz József és a kárpátaljai Penckófer János, aki a Beregszászban élő és alkotó Benkő György festőművésszel beszélget el.

A *Székely Útkereső* évfolyamainak erénye az is, hogy nem téveszti szem elől a Székelyföld határán kívül élő alkotókat sem, és keresi a hozzájuk vezető utat. Róth András Lajos *Útkeresőben* című írásának sorai ezt megerősíthetik: „Útkeresésünk azon szálaknak keresése, amelyek révén önerősítést kapunk, meggyőződünk saját igazunkról, anélkül, hogy ezáltal kisemmiznénk másokat, felismerjük hibáinkat, s ezek révén még jobban megismerjük önmagunkat. Ezen a téren akad feladatunk bőven, hiszen ezáltal szívósabbá válhatnak nagy nemzettestünkkel összekapcsoló kötelékeink.”

Beke Sándor, a lap- és könyvkiadó töretlen kitartásának köszönhetően új és újabb tervek vannak születőben. „A tíz évet (1990–1999) átfogó *Székely Útkereső Antológia* bizonyosság arra, hogy a folyóirat nemcsak a mának, hanem a holnapnak is dolgozott, (...) így az erdélyi magyar sajtó értékes szellemi műhelyként marad meg a köztudatban” — írja az Antológiát bevezető tanulmányában Brauch Magda.

Erdélyi Toll, 2009. I. évf., 1. szám

BECSÜLD A NÉPET!

A Székely Útkereső irodalmi és művelődési folyóirat
gyermekirodalmi antológiája.

Válogatás a folyóirat 1990–1999-es évfolyamaiból.

Válogatta, összeállította

és az előszót írta Brauch Magda.

Székely Útkereső Kiadványok —

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2008.

A *Székely Útkereső* irodalmi és művelődési folyóirat gyermekirodalmi antológiája olyan gyűjtemény, amelyet szerintem minden gyakorló pedagógus ezer örömmel adna tanítványai és azok szüleinek a kezébe, mert felér a legszebb, leghasznosabb olvasókönyvvel. Gyűjtemény, melynek tematikai sokszínűsége, nyelvi gazdagsága arra ösztönzi az olvasót, hogy ne tegye le, amíg a végére nem ér. Gyűjtemény, melynek lapjain a régebbiről ismerteknek, kedves arcok mellett újakkal, kortárs szerzőkkel is találkozunk, akik — talán éppen életkoruknál fogva — még nem kerültek be az iskolai olvasókönyvekbe, de meggyőződésem, hogy a jövőben ott is elfoglalhatják méltó helyüket.

A *Székely Útkereső* folyóirat 1990–1999-es évfolyamainak szerkesztői tudták, milyen forrásból merítsenek, hogy utat találjanak a fiatal olvasókhoz. Nem lehetett ez könnyű feladat a hosszú hallgatások és elhallgattatások után, és ma sem az, mert a könyvnek riválisa támadt: a világháló. Általános panasz: „nem olvasnak a gyermekeink.”

Nos, a *Székely Útkereső* gazdag terméséből Brauch Magda nem akármilyen olvasnivalót válogatott. Az elő-

szóban így hívja fel rá a figyelmet: „A gyermekekhez szóló irodalom — líra és epika egyaránt — nemcsak szórakoztató, hanem nevelő hatású is. A Székely Útkereső Gyermekirodalmi Antológiát elsősorban a kisgyermekeknek, nagyszülőknek, tanítóknak, nevelőknek ajánljuk. Fogadják nyílt szívvel, szeretettel.”

Kiket és milyen írásokat ajánl az olvasó figyelmébe? Tíz szerzőt (életrajzi adataik ismertetésével): Beke Sándort, Benedek Eleket, Csire Gabriellát, Fábíán Imrét, László Lászlót, Marton Lilit, Nagy Olgát, Papp Attilát, P. Buzogány Árpádot, Ráduly Jánost. Az igényes válogatás során a legnagyobb székely-magyar mesemondót, Elek apót ülteti asztalfőre az antológia összeállítója. Benedek Elek műveinek közérthetősége, nyelvi kifejező ereje, közvetlensége olyan vonzerő, melynek lehetetlen ellenállni. A gyermekirodalmi antológia címadó verse, a *Becsüld a népet!* is Benedek Elek hagyatékából való, ugyanis Elek fiának írta e költeményt, és rajta keresztül minden gyermekhez szólt. Az otthon, a szülőfalu szeretete hatja át az *Itthon*, a *Húsvéti ének*, a *Búcsú egy vén kőrtefától*, a *Kis falumtól búcsút vettem* című költeményeit, nagyapai örömről, unokája utáni vágyódásáról a *Mióta nagyapó lettem* és az *Üres a ház, üres a fészek...* vall, szülei emlékét pedig a *Kisbaconi temető* című vers, valamint önéletrajzi regénye, az *Édes anyaföldem* egyik itt közölt részlete őrzi. Mondafeldolgozásai közül a *Szent Anna tava*, a *A kápolna barangja* és a *Csicser* található az antológiában. Mindhárom kézen fogja az olvasót, hogy hazai tájakon barangoljon vele, gazdagítsa képzeletét, hasson érzelmvilágára.

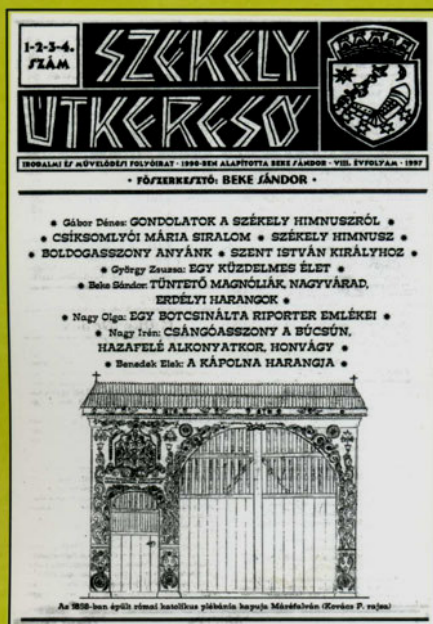
Marton Lili, az író, újságíró és szerkesztő, akinek nevével az idősebb nemzedék mindig örömmel találkozott,

ebben az antológiában szintén a nagy mesemondóra emlékezik *Találkozásom Elek nagyapóval* című önéletrajzi írásában. Még 1924-ben történt. „... én is ott ültem a kolozsvári Magyar Színház hatalmas nézőterén, ahol Benedek Elek, a mi drága Elek nagyapónk *Többsincs királyfi* című mesejátékát mutatták be. Azelőtt nem sokkal jelent meg egy kis versem Nagyapó lapjában, a Cimborában, amely alatt életemben először láthattam nyomtatásban a nevem.” Kis poétának szólította őt Elek apó, és arra biztatta, bárhová visz a sorsa, meséljen ő is a gyerekeknek. „Őrzöm a Cimborából kivágott nekem szóló üzeneteit, leveleit. Íróasztalomon ma is ott áll Nagyapó nekem ajánlott fényképe. Azé a kisbaconi csodálatos Mesemondóé, aki utamra indított, akinek tanítványa voltam.” Őszinte tisztelet és rajongás árad Marton Lili visszaemlékezéseiből, és az „útravalót” egész élete során megőrizte a szívében. Azért olvashattunk tőle számos meleg hangú írást az egykori sajtókiadványokban, azért születhettek meg az oly sokak által kedvelt gyermek- és ifjúsági kötetei. S hogy később a *Székegyházi Útkereső* folyóiratban, majd az antológiában is találkozhatunk vele, az a szerkesztők érdeme, akik a gyűjtemény címének szellemében cselekedtek: becsüld a népet!

Hogy a közelmúlt és a jelen művelődéstörténetének, irodalmának, sajtójának jeles képviselői megszólaltak a *Székegyházi Útkereső* folyóiratban, utólag pedig a *Becsüld a népet!* gyűjteménybe is beválogatta őket Brauch Magda, az természetesnek, elvárhatónak mondható, hisz egyesek csak az íróasztal fiókjának írhattak még nem is olyan régen. Most végre szóhoz jutottak. És milyen remek írásokkal!

BECSÜLD A NÉPET!

**A Székely Útkereső
irodalmi és művelődési folyóirat
gyermekirodalmi antológiája**

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

Nagy Olga, az idehaza, sőt, az anyaországban is elismert író és néprajzkutató gyermekkorának egyik döntő mozzanatát idézi fel *Egy gyermekkori emlék* című írásában. Azt, amikor a templomban, zsoltárecsklés közben felismeri, hogy „jövönk Isten kezében van, csak hinnünk és bízunk kell benne.” Meg azt, hogy „mi így együtt milyen erősek vagyunk. Tartozom ennek a közösségnek azzal, hogy gyönyörű költészetét összegyűjtsem és felmutassam önmagunknak s a világnak” — jelentette ki.

Őt magát pedig „felmutatta” az olvasóknak a *Székegy Útkereső*. A Gyermekirodalmi Antológia közli Nagy Olga *Mit tanulhattok a mesétől* című esszé sorozatát is, amelyből rámosolyog a gyermekekre a volt falusi tanítónő, majd pedig átadja helyét a néprajzkutatónak, és optimizmust sugározva maga körül, biztat, bátorít: „...a hős életében mindig befut a csoda. Valami előre nem látott ... a csoda és a végső győzelem valahogy összetartoznak. A csodák tehát körülöttünk és bennünk vannak, csak éppen észre kell vennünk azokat. Így és ezért kell hinnünk mindig abban, hogy az ember végső célja nem a bukás, hanem a győzelem.”

A békés derűtől, az otthon meghittségétől szépül meg a gondolat, amit Csire Gabriella vet papírra *Megszólal az aranycsengő* és *Felvinci nyár* című emlékidéző íásaiban. A gyermekeknek üzen általuk, őket akarja rávezetni részben játékos, részben okos szóval arra, hogy vegyék észre: kincseket tartogat mindannyiuk számára az ünnep, a család.

„Az antológiában szereplő harmadik írása irodalomtörténeti érték. Benedek Elek születésének 140. évfordulóján (1999) *Színarany az ága, levele* címmel közöl ada-

tokban gazdag, szubjektív hangvételi megemlékezést” — írja az előszóban Brauch Magda, és miközben szemelget a *Székelly Útkereső* évfolyamaiban, ritkaságra bukkan. Csire Gabriella tette közzé a *Székelly Útkereső*-ben Benedek Elek 1923-ban kelt levelét, amit a bräili magyarokhoz írt és *Gyertyafény* című folyóiratukba verset is küldött: *A Megváltó* címűt, melyből a szórványvidék jajsza hallszik ki.

A *Székelly Útkereső* Gyermekirodalmi Antológiája válogatást közöl a folyóiratban megjelent kortárs szerzők kicsinyeknek írt legszebb verseiből, amit csak üdvözölni lehet, hisz a jó gyermekverset sokáig nélkülözte az iskola. (A hangzatos, dicsőítő strófák nem sorolhatók ebbe a kategóriába!) Fábián Imre, Papp Attila, P. Buzogány Árpád, Ráduly János versei játékosságukkal, szép természeti képeikkel hatnak a gyermeki fantáziára. Beke Sándor, a *Székelly Útkereső* főszerkesztője számos gyermekverskötet szerzője: *Kézemben jégvirág*, *Hajóval a Déli-sarkon*, *Bobókás ábécé*, de a felnőtteknek írt verseskönyvei is tartalmazznak gyermekkori témát vagy élményt nyújtó költeményeket, melyek gyermek- és ifjúsági irodalmi gyermekcsemegének is számítanak (*Adventi koszorú*, *Elmaradt imák*, *Fehér tulipánok*, *Mosolygó oroszlánok*, *Bodzáfa virága*, *Álom a Titanicon*). Róla, a költőről írja elemzésében Brauch Magda, hogy noha a szabadvers formát kedveli, a gyermekversekben inkább a hagyományos, a könnyen megtanulható és szavalható versformát műveli. Az *Elek apó meséje*, *Olivér verse*, *A homokóra*, *A pulyka*, *Előttem a földgömb*, *Ha megáll a falióra* — hat olyan vers, melyek mindegyikéből visszaköszönnek saját gyermek-

kori élményei, nagyapó, nagyanyó, kötődése a családhoz, a szülőföldhöz.

A nándorfehérvári diadal címmel történelmi eseményről ír a *Székely Útkereső*-ben László László tanár és történész, és meggyőződéssel mondhatjuk, hogy ugyanakkor történelemórát tart a gyermekeknek, és nem csak nekik. Mert ugyan ismeri-e mindenki, honnan ered a déli harangszó története, hogy az előzményekről már ne is beszéljünk!

Csak ismételni tudom: a *Székely Útkereső* Gyermekirodalmi Antológiája gazdag, színes „olvasókönyv”, gyermek és felnőtt kezébe való. És aligha éri be első olvasással az, aki szomjas a tiszta forrásvízre, szereti az igaz mesét.

Erdélyi Toll, 2009. I. évf., 1. szám

AZ ÉLŐSZÓ DICSÉRETE

Kritikák, recenziók, beszélgetések
a Székely Útkereső hasábjain.

Válogatta, szerkesztette, a kötetben szereplő
írások jegyzékét, a könyvészetet és a Székely Útkereső
repertóriumát összeállította Beke Sándor.

A bevezető tanulmányt írta P. Buzogány Árpád.

Székely Útkereső Kiadványok —

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2008.

Az előszó dicsérete című és *Kritikák, recenziók, beszélgetések a Székely Útkereső hasábjain* alcímet viselő kötet: közelkép — a szókimondás kötete. Ez a vélemény szinte ösztönösen fogalmazódik meg, miután átlapoztam, átolvastam a Beke Sándor válogatta itt megjelent írásokat, és igazoltnak, sőt, jogosnak érzem, hogy könyv alakban is megjelentette azokat. A *Székely Útkereső*ben ugyanis tíz esztendő alatt felgyűlt annyi érték, hogy arról szükséges érdemben szólni, legyen az a dicséret vagy bírálat hangja. Annál is inkább, mivel „Az 1990-ben Beke Sándor által indított, szerkesztett folyóirat évfolyamai mára kordokumentumok” — szögezi le tárgyilagosan a kötet előszavában P. Buzogány Árpád. Nem utolsósorban pedig szűrője, irányadó eszköze az eredményes folytatásnak.

Igazat szólni nem mindig veszélytelen. Megtapasztalták ezt sokan, főleg azok, akiknek már betörték érte a fejét. Éppen a tollforgatók ne tudnák?

A kritikákat, recenziókat, beszélgetéseket magába foglaló kötet, *Az előszó dicsérete*, cáfolata annak az „átkosban” közzsájon forgó ítéletnek, miszerint hazudik az újság.

Az 1990-ben megszülető *Székely Útkereső* évfolyamaiban — hála szerkesztőinek — olyan írások láttak napvilágot, amelyek farkasszemet néztek a hazugsággal. „Számos olyan munka jelent meg — szépirodalmi alkotások, tanulmányok —, amelyek jó ideje az alkotói meg szerkesztői asztalok fiókjában lapultak, és nem is mindig jobb sorsra várva. Lapok, folyóiratok hasábjain, vagy éppen önálló kötetekben jutottak el az olvasóhoz, ahhoz az olvasóhoz, aki az újonnan megismert, megismerhető hírek, adatok tömkelegében összezavarodva jogosan éppen a szakemberektől, kritikusoktól várt eligazítást. Éppen ezért tartották fontosnak a szerkesztők, hogy ez a műfaj állandóan jelen legyen a Székely Útkeresőben” — állapítja meg P. Buzogány Árpád *Az előszó dicsérete* kötet előszavában, melynek már a címével — *Könyvbe vetett hittel* — üzeni, hogy csakis így érdemes: hittel, bizalommal.

A *Székely Útkereső* hasábjain főleg az Ábrahám János, Balla László, Beke Sándor, Bodor Ádám, Cseke Péter, Cseres Tibor, Csiki László, Kántor László, Kercsó Attila, Kristó Tibor, Komoróczy György, Lőrincz György, Markó Béla, Nagy Irén, Nagy Olga, Nagy Zoltán Mihály stb. nevével jelentek meg kritikák, ismertetők, és az ezekből utólag válogatott, szerkesztett gyűjtemény (*Az előszó dicsérete*) egyben keresztmetszete is annak a korznak — véleményezi az előszó írója.

A *Vershódító kalauz* cím alatt olyan kritikákat, recenziókat talál az olvasó, amelyek a *Székely Útkereső* folyóiratban való megjelenésükkor minden bizonnyal „célba találtak”. Vagy azért, mert ’89 után az igazmondásnak megnőtt a becsülete, és ismert alkotókat, kritikusokat

AZ ÉLŐSZÓ DICSÉRETE

Kritikák, recenziók, beszélgetések
a Székely Útkereső hasábjain

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

szólaltattak meg, akiknek a véleményére ad a hétköznapi ember, vagy pusztán kíváncsiságból, azért, mert új nevek jelentek meg az irodalomban, fiatalok, akiknek a hangjára oda kell figyelni.

A kötet második része, a *Beszélgetések* címet viselő fejezet olyan jeles, régebbiről is ismert szerzőket vonultat fel, akik munkásságuk folytán sokat tettek anyanyelvünk, nemzetiségi kultúránk ápolásáért, épüléséért. A Kriterion Könyvkiadó igazgatójával, H. Szabó Gyulával a megújulásról beszélgetett fél évvel a decemberi fordulat után Cseke Gábor, és a kapott válaszok közül egyet különösen jó érzéssel nyugtázhathat a mai olvasó. A következő: „A minőségből, a mércéből nem szabad engedni. Nevünkben hordozzuk a sorsunk.” Kihallszik ebből a „volt” Kriterion iránti elismerés, az úttörőket megillető tisztelet, hisz elsősorban nekik köszönhető, hogy az egykori magyar iskolások, munkásemberek, városi és falusi értelmiségiek könyvespolcán ma is ott sorakoznak — egyszerű köntösben, fűzve vagy kötve — a Kriterion kiadványok!

A *Korunk* főszerkesztőjét, Kántor Lajost a rangos folyóirat jövőjéről, ideológiai szerepvállalásáról kérdezte Róth András Lajos, s az általa leírtakból egyetlen válasz is sokatmondó: „... nemzetiségünk jövőjéről akar szólni a következő hónapok és évek Korunkja”.

A Budapesti Felsőfokú Újságíró Szaktanfolyam vezetőjét, Udvari Gábort a Nagyváradon beindult újságíróképző meghívott főelőadóját Budaházi Emese kérdezte, és az interjú *„Nem csak negatívum lehet szexuáció”* címmel jelent meg a *Székelly Útkereső* folyóiratban, majd válogatásként *Az élőszó dicsérete* gyűjteményben. Sok év

távlatából sem szabad elsiklani fölötte, hisz ez a képzési forma az újdonság erejével hatott a '89-es fordulat után. (Kigondolója Stanik István, a nagyváradi *Bihari Napló* főszerkesztője volt.) Érthető hát, hogy e tanfolyamról beszélni időszerűnek tartotta az újságíró, és a címet ízlelgetve (elnézést kérve) tesz most kitérőt e sorok írója...

Azokban a zűrzavaros, veszélyekkel teli, emberáldozatokat követelő decemberi napokban történt, hogy a temesvári magyar napilap szerkesztőségében szinte egymásnak adták a kilincset a különböző hírközlő szervezetek tudósítói. Természetes, hogy mindenekelőtt a helybeli kollégáktól, vagyis első kézből szerettek volna tájékozódni az eseményekről. Egyik anyaországi újságíró nagy nekibuzdulással látott munkához, arról érdeklődött, hogy jelenleg mi történik, hol forró a helyzet stb. stb., de aligha tűnt elégedettnek a kapott válaszokkal, mert egyre sürgetőbben firtatta: hol lőnek? Jelenleg sehol. Csend van — felelték, akik éppen a megelőző éjszaka nyomdaszolgálat közben hallották kattogni a gépfegyvereket a fejük fölött a betonkolosszus lapos tetején, majd hajnalban fegyveres kommandósok sorfala között távozhattak a nyomdából. De úgy is mondhatnánk, hogy a halál torkából. És lám, most szenzációéhesen kérdik tőlük, hogy mi az, hogy csend van, még csak nem is lőnek?! „Hát akkor minek jöttem én ide?!” — adott hangot felháborodással vegyes csalódottságának a fiatal újságíró.

A temesváriak tudtak volna válaszolni a kérdésre, de lenyelték a gorombaságot.

Visszakanyarodva a *Székelv Útkereső*ben megjelent beszélgetéshez, az Udvari Gáborhoz intézett egyik kérdés így hangzott:

„— Mit üzen azoknak a fiatal újságíróknak, akiknek nem volt rá lehetőségük, hogy részt vegyenek ezen a tanfolyamon?”

A Budapesti Felsőfokú Újságíró Szaktanfolyam vezetőjének a válasza pedig többek között így hangzott:

„— Mivel az újságírók jelentősen befolyásolják a közhangulatot, ne feledkezzenek meg arról, hogy jó és kellemes hírek is legyenek a lapban. Ne felejtsetek el, hogy nem csak negatívum lehet szenzáció. (...) Ugyanakkor egy másik dolog is szükséges még, az emberség.”

Indokolt felemlíteni ezt, bizonyítandó, hogy a szenzációéhség magában hordozza a gátlástalanság veszélyét, és melegágya a bulvársajtónak, amely előbb-utóbb hiteltelenné válik, pletykalappá degradálódik az igényes olvasó szemében.

A *Beszélgetések* Cseke Péterrel, Kozma Máriával, Cseke Gáborral, Nagy Olgával, Ráduly Jánossal — csupa olyan interjú Komoróczy György tollából, mely a tájékoztatáson túl írói műhelyekbe kalauzol, és személyes, mondhatni családi albumokba is bepillantást enged az olvasónak, amit mindig hálásan fogad a betűre éhes ember.

Erdélyi Toll, 2009. I. évf., 1. szám

MAGYAR, SZÉKELY ÉS CSÁNGÓ ÖRÖKSÉG

A Székely Útkereső Kiadványok Antológiája
(1991–2006)

Összeállította, szerkesztette, az előhangot
és az útmutatót írta, a sajtóvisszhang szemelvényeit
válogatta Beke Sándor.

Az antológiáról és a sajtóvisszhangról
szóló tanulmányt írta Dr. Brauch Magda.

Székely Útkereső Kiadványok —
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2008.

A Magyar, székely és csángó örökség, a Székely Útkereső Kiadványok Antológiája. 1991–2006 sokat ígérő cím a *Székely Útkereső Kiadványok* sorában, amellyel először találkozunk a hazai olvasó. Számomra a hármashatár képét idézi, ahol őrzőként ott áll a fészület, melynek láttán megemeli kalapját az arra elhaladó. Átalvetőjében ott az öröksége: hite, anyanyelve, hagyományai.

Örökséget menteni, gyűjteni nem volt mindig kockázatmentes vállalkozás, és ma sem mondható teljesen annak. Az okok persze különböznek. A *Székely Útkereső Kiadványok Antológiájának* (1991–2006) tanúsága szerint mégis voltak és vannak, akik hátukra vették azt a bizonyos átalvetőt.

Beke Sándor minden bizonnyal tisztában volt azzal, hogy mire vállalkozik. Lelkesedésének, bátorságának, tehetségének és nem utolsósorban szűkebb pátriája iránti szeretetének tulajdonítható, hogy 1990-ben útjára indította a *Székely Útkereső* című irodalmi és művelődési folyóiratot, s az eltelt esztendőket őt igazolták.

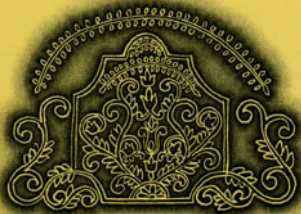
Az általa szerkesztett, *Magyar, székely és csángó örökség* címmel megjelent antológia, mint neve is jelzi, a „hármashatár” jegyeit viseli magán, s a hozzá vezető utat szépen ívelő pályája során gondosan előkészítette a fennebb említett folyóirat. Ezt hangsúlyozza az antológiáról és annak sajtóvisszhangjáról szóló tanulmányában Brauch Magda: „Ez a színvonalas, igényesen szerkesztett folyóirat fennállásának tíz éve alatt, de már a kezdetekben is túllépett az úgynevezett »székely-centrikusságon«. Hasábjain megtalálhatók a tágabb értelemben vett erdélyi, sőt, az anyaországban vagy annak határain túl, más tájakon élő magyarság sorsdöntő kérdéseiről szóló írások, valamint a néprajzi, zenei, nyelvészeti, szociográfiai, vallási és más témájú publikációk, a gyermekeknek szóló irodalom, az aktuális politikai helyzetelemzés és nem utolsósorban a szépirodalmi törekvések: klasszikus vagy fiatal, esetleg pályakezdő ígéretes tehetségek művei.”

A négyszáznál több oldalt tartalmazó antológia gazdag örökség, és részesül benne magyar, székely-magyar, csángó-magyar. Szerkesztés, válogatás közben nem rangsorol Beke Sándor, hanem felmutatja azokat az értékeket, amelyek eredetéről, létezéséről talán csak kevesen tudtak, illetve tudnak. Olyan szerzőket vonultat fel, akik gyűjtőmunkájuk során a szó valós értelmében tiszta forrásból merítenek, és tudásukat meg emberközelségüket az olvasónevelés, a népnevelés szolgálatába állították.

Himnuszaink eredetéről, Orbán Balázs *A Székelyföld leírása* című korszakalkotó művéről, a nemzet zarándokhelyévé lett Csíksomlyóról, a gyimesi és a moldvai csángómagyarokról, a székelykapu és a kopjafák történetéről — hogy csak e néhány példát említsem — bizony

Magyar, székely és csángó örökség

**A SZÉKELY ÚTKERESŐ KIADVÁNYOK
ANTOLÓGIÁJA
(1991–2006)**

**Székely Útkereső Kiadványok
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó**

keveset tudna mondani az átlagolvasó, ha megkérdeznék. És nem azért, mert közömbös irántuk, vagy figyelmetlen jártában-keltében, hanem, mert még nem nyitotta fel senki a szemét, mert nem láttatták meg vele a kincset. Nos, a Székely Útkereső Kiadványok, köztük a *Magyar, székely és csángó örökség* antológia tálcán kínálja a múltunkat és jelenünket megörökítő, hasznos és értékes ismeretanyagot. Ugyan melyik sajtótermék közölte volna jó néhány évvel ezelőtt Kölcsey *Hymnusának* és Vörösmarty *Szózatának* teljes szövegét, a 18. századi néphimnusz, a *Boldogasszony anyánk* kezdetűt, mely Szent István és Szűz Mária vallásos kultuszához kapcsolódik?! A *Székely himnusz* keletkezésének körülményeiről, két változatról és annak kiegészítéséről, továbbá a *Csángó himnusz*ról, ezek szerzőiről, gyűjtőiről sem történt említés sehol.

Brauch Magda az Antológia előszavában idézi többek között Csire Gabriella sorait: „Sürgető olvasói igénynek tesznek eleget azok a kiadványok, amelyek a diktatúra idején féltve őrzött, lappangásra ítélt szellemi értékeink feltárására vállalkoznak.”

Nos, a Beke Sándor szerkesztette antológia ezt teszi, amikor csokorba gyűjti a nemzeti örökségünk részét képező írásokat, hogy ne merüljenek feledésbe. Már a címek sem engedik tovasiklani a tekintetet. *Csíksomlyó, a Székelyföld Rómája, A csíksomlyói kegyszobor története, Nemzeti kincsünk: a rovásírás, Örökségünk a székelykapu, Kopjafák régen és ma* — hogy csak néhányat említsek.

De álljunk meg ama képzeletbeli hármashatárnál, és pihenni vágyó vándor módjára üldögeljünk egy kicsit az útszéli kereszt tövében...

Mert bizony keresztje, az volt a mi népünknek is!

Gábor Dénes *Gondolatok a Székely himnuszról* című munkájában pontos adatokat közöl a trianoni szétszaggatottság körülményei közepette született énekről, a szövegíró Csanády Györgyről és Mihalik Kálmánról, a himnusz dallamának szerzőjéről, és dokumentumokra hivatkozva kutatja a Székely himnusz utóéletét, értékelését. A tágabb értelemben vett olvasótábor tudomást szerezhet arról, hogy a székelyudvarhelyi születésű, majd az I. világháború után Budapestre került Csanády György négy társával együtt létrehozta a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületét, mely az akkori, hontalanná lett, menekültekként emlegetett magyarok menedéke volt. „Ők tartották meg minden évben a májusi Nagyáldozatot, legtöbbször a budai Zugligetben. Tüzet raktak, botokat faragtak, szalagokat, koszorúkat fontak, de főleg énekeltek, hogy ezzel megőrizték összetartozásukat. Itt énekeltek először Csanády György szövegére a Kántáté nevű, zsoldárnak készült éneket, mely kétszer négy sorból állt, és lett belőle a Székely himnusz.”

Az Antológiából tudjuk meg továbbá azt is, hogy Csanády György hamvait, végakarata szerint, hazahozták szülővárosába, hogy itt leljenek örök nyugalmat. „1980 egy reggelén félve-rejtve helyezte el urnáját Hegyi István nagytiszteletű úr az Árvátfalvi Nagyok rózsaszín márványú sírkertjében, szülei mellé.”

Érdekességgént könyvelheti el az olvasó, hogy a Székely himnuszt Román Viktor szobrászművész román nyelvre is lefordította. A művész „a Párizs melletti Saron-Sur-Aube nevű kis községben élt és alkotott 1995. augusztus 12-én bekövetkezett haláláig. Érdemes

megjegyezni róla, hogy 1994-ben megkapta az egyik leg-rangosabb francia művészeti kitüntetést: Chevalier des Arc et Lettres (A művészet és irodalom lovagja). Nos, özvegye, az ugyancsak képzőművész, bukaresti születésű Dana Román az ünnepségen egyebek között a következőket is elmondta: ... halála előtt egy hónappal lefordította románra a Székely himnuszt, berámáztatta és feltette a lakásunk falára” — olvashatjuk az Antológiában.

A Székely himnusz dallamának szerzője, Mihalik Kálmán életútjáról is hírt ad az Antológia: „1896-ban született Oraviczabányán, a zömében svábok és románok lakta dél-bánsági nagyközségben. Kolozsváron 1914-ben érettségizett a piarista gimnáziumban. Kiválóan képzett, tehetséges zongorista volt, de jól rajzolt és festegetett is, mégis a kolozsvári egyetem orvosi karára iratkozott be. Nemsokára azonban mozgósították, kivitték a frontra, ahonnan 1916-ban visszavezényelték. Előbb Nagyszebenben, majd Szarvason, végül Kolozsváron teljesített katonai szolgálatot. Az összeomlaskor a kolozsvári egyetemmel ő is Szegedre távozott. Oklevele megszerzése után rövid ideig szeretett professzora, Reinbold Béla mellett az orvosi egyetem vegyészeti tanszékén volt tanársegéd 1922. október 6-án, tífuszban bekövetkezett szomorú haláláig. Szegeden 1991. december 27. óta Mihalik Kálmán Alapítvány működik, amely méltó síremléket emelt névadójának, s céljául tűzte ki tehetséges székely ifjak továbbtanulásának támogatását.

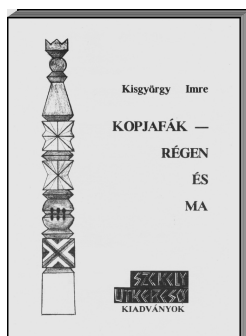
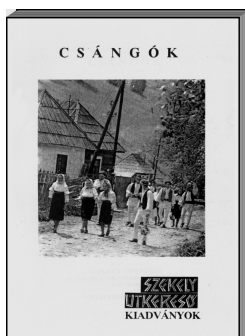
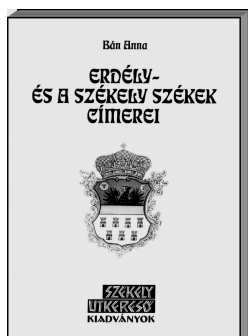
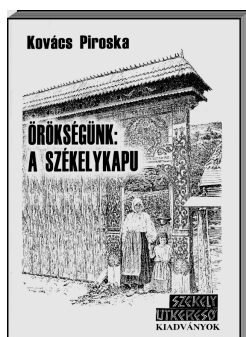
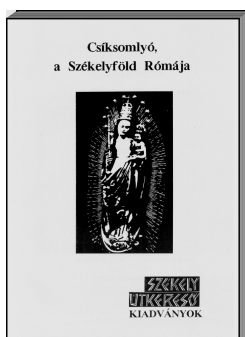
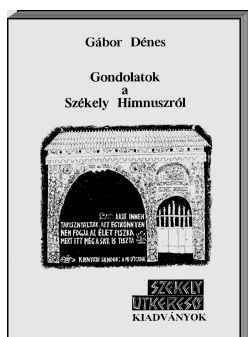
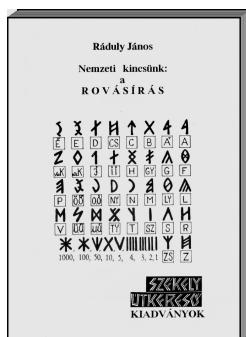
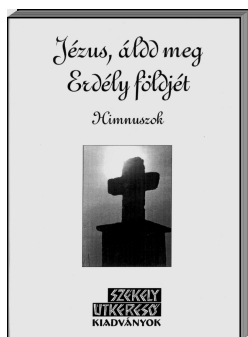
A kettős évforduló kapcsán — hiszen október 6-a az aradi vértanúk 1849-es kivégzésének napja is — sírjánál minden évben felcsendül a Székely himnusz is.”

Hogy Beke Sándor milyen céltudatosan válogatta, gyűjtötte össze az antológia anyagát, arról a kritikusok már írtak, és bizonyára még fognak írni a Székely Útkereső Kiadványok mindegyikéről. Ámde a szerkesztőkönyvkiadó Beke Sándor nemcsak velük számol, sőt, elsősorban talán nem is velük, hanem az olvasókkal. A hozzájuk vezető utat keresi, nekik szánja a nem is oly régen még „tiltott gyümölcsöt”, a tudományos alapokon nyugvó, igazságban gyökerező írott valóságot. Itt van például Bán Anna az *Erdély és a székely székek címerei* című, alaposan dokumentált, képekkel illusztrált munkája, amely jogos büszkeséget válthat ki főleg a székelyföldi olvasóból. Erdély címeréről megtudhatja, hogy az „1659. május 24-i szászsebesi országgyűlés határozata alapján nyerte el végleges formáját. Rajta található a három államalkotó nemzet — magyar, székely, szász — jelképei. A magyarokat a sas, a székelyeket a félhold és a nap, a szászokat a hét kulcs (hétkulcsos városok) szimbolizálja. A színek: a székelyek kékje, a magyarok vöröse, a szászok aransárgája egyben Erdély színeit adják ki.” Ugyanitt pontos leírást talál a székely székek kialakulásáról, és Aranyosszék, Csík- (Gyergyó-Kászon)szék, Háromszék, Marosszék, Udvarhelyszék címeréről is. Továbbá itt szerepel az antológiában a „legnagyobb székely”, Orbán Balázs életútjának és *A Székelyföld leírása* című korszakalkotó művének ismertetése Róth András Lajos tollából. Az összeállítás *Orbán Balázs korok tükrében* címmel jelent meg az antológiában, és szerzője olyan avatott szakemberek, írók értékeléseiből idéz, mint Jakab Elek, Kelemen Lajos, Boros György, Buzogány Áron, Bányai János, Szentmártoni Kálmán, Imreh Ist-

ván, Kós Károly, Sütő András, Erdelyi Lajos, Benkő Samu, Kósa László, Ortutay Gyula, Csatári Dániel, Lászlóffy Aladár, Tavasz Sándor. Válogatását Róth András Lajos „a legnagyobb székel” soraival koronázza meg, amely sorok Orbán Balázs írói és emberi hitvallását őrzik: „A magyar nemzetnek érdekében áll, hogy a román nemzetben s e nemzetnek itt és künlévő fiaiban őszinte testvéreket és barátokat bírjon. Mert ha valaha volt két nemzet, amely az érdekegységnél fogva egymásra volt utalva, úgy bizonynyal ilyen a magyar és a román, mely két nemzetnek amint múltja egybeforrott, úgy jövője is össze van nőve. Egy a hivatásuk: a nyugati műveltség továbbítása, a szabadság e végbástyájának megvédése... Életkérdés mindkét egyensorsú nemzetre, hogy egymást megértsék, hogy erejüket tömörítsék, hogy az ellentéteket kiegyenlítsék.”

Ha kimondjuk azt a szót, hogy „Csíksomlyó”, nem csak egy helységnévre gondolunk. Sokkal több ez annál. Nemzetünk zarándokhelye. *A Székelyföld Rómája* — ahogy Kovács Sándor főesperes nevezte. Méltó figyelmet szentel e helynek a *Magyar, székely és csángó örökség* című kiadvány, melyben P. Buzogány Árpád *Csíksomlyó, a Székelyföld Rómája* címmel közöl összeállítást. Ő írja többek között: „1949-ben volt az utolsó csíksomlyói búcsújárás. Azután csak egyénileg mehetett és ment is, aki szükségét érezte Mária oltalmának. Erdély-szerte érezték a hívek, hogy Istent engesztelve és Mária támogatását kérve tudnak hozzáfekedni feldúlt életük újjáépítéséhez.”

És lám, mert Isten útjai kiszámíthatatlanok, 1990-től újra elindultak a Somlyó hegyére a fehér keresztalják.

P. Buzogány Árpád összeállításában olvasható továbbá Márton Áron 1946. évi pünkösdvasárnapi beszéde Csíksomlyón, Boldizsár Dénes írása *A csíksomlyói pünkösdi búcsú eredete* címmel, a kegyszobor történetéről P. Boros Fortunát OFM értekezik, Tankó Gyula a gyimesi csángók búcsújáró szokásait eleveníti fel, és így zárja írását: „... Csíksomlyói Csodatevő Mária, kit mindennapi imájukba foglalnak a gyimesi csángók is, Téged kérdezzünk: hogy lesz tovább?, s kérünk, amit tenni szándékszunk, segíts meg minket abban!”

Különben P. Buzogány Árpád válogatásának köszönhetően a csángó tematika kellő súllyal van jelen az antológiában: Szőcs János *A moldvai csángó magyarokról*, Tankó Gyula *A gyimesi csángók származástudata*, míg Ferenczi Géza *A hétfalusi csángókról* című írásai a történelmi tények ismertetésén túl érzelmileg is megérintik az embert. Annál is inkább, mivel hovatarozásuk máig beszédtema, igyekeznek „kisajátítani” őket a kereszt jegyében. A gyimesi csángók származástudatával kapcsolatosan hadd jegyezzük le egyik adatközlő (Tankó József) válaszát arra a riporteri kérdésre, hogy kinek vallja magát. „Én magyarul imádkozom, kárinkodom, álmodozom s jajgatok. Hát akkor mé’ kérdi, hogy én mi vagyok?!”

A rovásírásról, e becses székely örökségről a kutató és szakértő Ráduly János közöl tudományos színvonalú tanulmányt az antológiában *Nemzeti kincsünk: a rovásírás* címmel.

„Író-olvasó találkozók alkalmával, az előadások elhangzása után, a leggyakoribb kérdések így hangzanak: végül is hány magyar rovásemlékünk van és melyek

azok?” — említi a tanulmány szerzője, és nem is marad adós a válasszal. Tőle megtudhatja az érdeklődő, hogy kétféle rovásírás létezik: metszett, illetve vésett (kőbe, ércbe vagy más szilárd anyagba), ezt nevezik feliratosnak, és íróvesszővel, írónáddal vagy tollal írott, ez a kézíratos rovásírás. A tanulmány visszanyúl a 13. századig, és eljut 1990-ig, amikor is számos új felfedezés történt. „Van tehát dolga írástörténeteinknek” — jegyzi meg Ráduly János, a tanulmány szerzője.

A *Magyar, székely és csángó örökség* címet viselő antológia „leglátványosabb” remekei a székelykapu és a kopjafa, mert a róluk szóló leírásokban nemcsak a szem gyönyörködik, hanem a lélek is. Aki bár egyszer járt Székelyföldön, és megcsodálta e faragott emlékeket, az onnan visszatérve is látni fogja lelki szemeivel. Kovács Piroska *Örökségünk: a székelykapu* című kötetéből emelt ki egy részletet az antológia szerkesztője, és milyen jól tette! Mert ez a kapu megtart és visszavár, olvasni róluk (majdnem) olyan, mint a személyes találkozás. A zábék, a könyökkötések vagy fesztámasz, a kaputükör, a kontyfa csupa ismeretlen fogalom az idegenek, nem úgy az ott élőknek! Az *Útravaló kapunézéshez* alcím éppen az idegeneknek, a turistáknak segít eligazodni a székelykapuk tudományában, amelynek a székely embernél nincs nagyobb művésze. Kovács Piroska, a könyv szerzője Nyíró Józsefet idézi: „A székely ház mértékadó díszé és koronája a székelykapu, melyet valósággal családtagjának tekint a gazda. Levágja az erdő fáját, de az elpusztult élet helyébe újat teremt, mert az a székelykapu tényleg él, és részt vesz mindennapi küzdelmes életének vérkeringésében; élővé válik azáltal, hogy a székely a lelkét leheli

belé, amikor kifaragja, és az Isten nevét vési rá szelíd és áhítatos betűkkel.”

Az író a székelység szimbólumának nevezi a székelkaput, és részletezi szerkezeti felépítését, állandó jegyeit és a tájegységek közötti különbségeket. A kapukon feliratok is lehetnek: az építtető neve, feleségének, esetleg gyermekeinek a neve, a készítés dátuma, némelyikre pedig szívélyes szöveget is véstek. 1906-ból való a következő: „Isten hozott, ha mész, Isten legyen veled!”

Néprajzi szempontból a művészi módon megfaragott kopjafa nagy érték, része örökségünknek. Kisgyörgy Imre *Kopjafák régen és ma* címmel mutatja be ezeket az időtálló népi faragványokat és azt a kérdést, hogy mi is a kopjafa, így világítja meg: „Kopja szavunk eredendően a honfoglaló magyarság egyik fő fegyverének, a lándzsaszerű, 2-2,5 m, sőt, 3-4,5 m hosszú, Belső-Ázsiában használt, keményfából készült döfő fegyvernek a megnevezésére szolgált. A történelemből tudjuk, hogy nagy ütközetek után az elesett hősök sírhantjának fejéhez beszúrták a vitéz harci kopjáját. Ebből a szokásból vált nemzetünk szép ősi hagyományává a kopjafaállítás.”

Szól továbbá a kopjafák felépítéséről, jelképrendszeréről, tartozékairól — gomb, magyar kereszt, csillag, tulipán, lámpás, szigony, nap, korona, kör, négyzet, háromszög stb. — és ezek magyarázatát is megadja, ami rendkívül hasznossá teszi tanulmányát. Egyrészt a mai kopjafakészítők tanulhatnak belőle, másrészt a néprajz iránt érdeklődő diákok, főiskolai hallgatók, akik az utóbbi időben, örömdetes módon, egyre többen vannak.

Megismerni, tanulni, újra tanulni hív a *Magyar, székely és csángó örökség Antológiája*, benne István Lajos *A korondi aragonitbánya története* című kismonográfiája is, mely új ismeretekkel ajándékozza meg főleg a Hargita határán túl élő olvasót. Az aragonit kibányászása, majd feldolgozása sok évig kenyérkereseti lehetőséget biztosított a környékbelieknek.

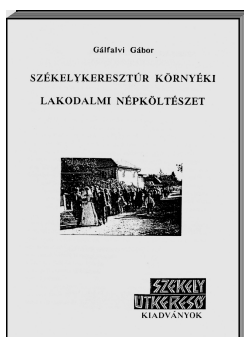
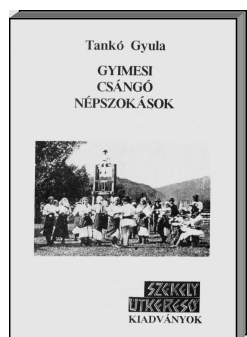
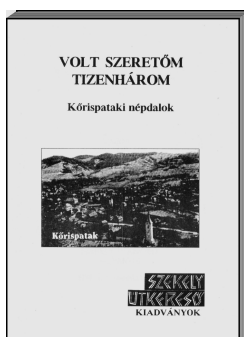
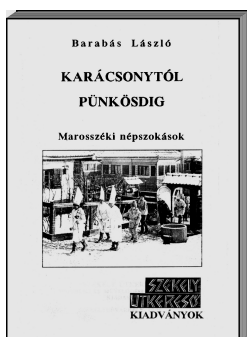
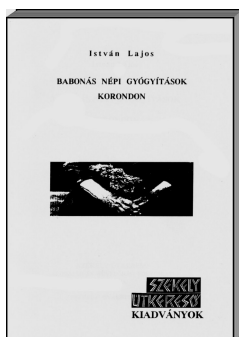
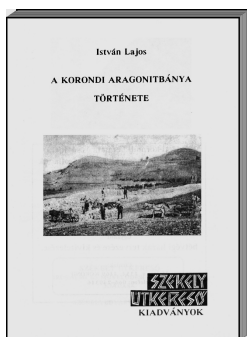
„Csak a múlt (XIX. sz. — szerk. megj.) század közepe táján terelődött rá a tudósok figyelme a korondi aragonitra, s akkor már szakszerű kutatással iparkodtak megvilágítani a források építő munkáját. Aki a természet műhelyébe be akar tekinteni, az jöjjön el ide: sustorgó, fújó hangot adó gázömlésekkel folyik ki a felszínre a vasas, erősen koncentrált sós oldat, mely egyúttal magával hozza a szénsavas, meszes anyagot is. A még jelenlévő más oldott ásványi anyagok hatására azonban nem kristályos mészkő (kalcit) rakódik le tisztán, hanem az anyag nagy része a nagyobb nyomás s a sok só hatására egy másik ásvány alakjában rakódik le, melyet aragonitnak neveznek” — ismertet meg közelebbről is a „székely drágakövel” István Lajos, de emellett történelmi, földrajzi ismeretekkel is szolgál, betekintést nyújt a természet műhelyébe, méltatja a bányát, illetve az üzemet működtető cseh geológus Knop Vencel érdemeit, követi az aragonit útját a kitermelt nyers kőtömbtől a feldolgozott dísz tárgyakig, illetve 1960-ig, a bánya megszűnéséig. Az aragonitkő lelőhelyeket 1980-ban védett területté nyilvánították — zárja kismonográfiáját a szerző. Utóiratát „hitelesítő pecsétként” is tekinthetjük. Így szól: „1953-tól magam intéztem az üzem adminisztrációs ügyeit,

részt vettem annak irányításában egészen addig, amíg az épületek átadódtak a korondi néptanácsnak.”

De időzzünk még egy kicsit helyben, a korondi krónikásnál, István Lajosnál, akinek *Babonás népi gyógyítások Korondon* című közleménye sok régi-újat közöl az olvasóval. És ne higgye senki, hogy manapság a népi gyógyítást elvetik, vagy hogy az orvos megjelentével száműzték. Szó sincs róla! Ezt a szerző is megerősíti: „... a népi gyógyítás egy részét még napjainkban is gyakorolják, a népi orvosságokat is használják, s ezekkel néha a babona is párosul.”

Amikor bő a választék, a kísértés is nagy: melyiket szeressük? Igaz ez főleg olyankor, ha a népköltészet, a régi szokások, népi hagyományok kincsházából kell választani, azaz válogatni, mint tette ezt a *Magyar, székely és csángó örökség Antológiájának* szerkesztésekor Beke Sándor. A Székely Útkereső Kiadványok önmagukért beszélnek, a szerkesztő ugyanis olyan szerzőket kínál helylyel munkaasztalánál, akik alapos ismerői e témának, és színes, könnyed hangvétellű, különböző igényt és ízlést kielégítő írásokkal ajándékozzák meg az olvasót.

Barabás László *Karácsonytól pünkösdig* című, maros-zéki népszokásokat bemutató tanulmányával van jelen, Tankó Gyula *Gyimesi csángó népszokások* csokrát nyújtja, P. Buzogány Árpád az 1985–1989 között gyűjtött *Kőrispataki népdalok* szövegeiből ad ízelítőt. A *Volt szeretőm tizenhárom* címet viselő dalcsoor lakodalmi dalokkal kezdődik, táncdalokkal folytatódik, de van közöttük munkadal, bordal, katonadal, míg a *Keservesek, panaszdalok* szerelmi bánatról szólnak.

S hogy az értékmentő munkában mennyire fontos a gyűjtő és adatközlő jó kapcsolata, emberközelsége, azt P. Buzogány Árpád alábbi vallomása is megerősíti: „Nem titkolom, hogy e gyűjtemény összeállításának személyes okai is vannak: 1985 őszétől 1989 nyaráig Kőrispatakon éltem, részt vettem a falu életében, eseményeinek tanúja voltam, az ott élőket közelebbről is megismertem. A faluval, lakóival kapcsolatos élményeim, emlékeim meghatározóak voltak számomra, ennek tulajdoníthatóan később sem szakadt meg a kapcsolat. Legyen e szerény válogatás a kőrispatakiak iránti szeretetem és tiszteletem jele.”

Gálfalvi Gábor *Székelykeresztúr környéki lakodalmi népköltészet* című gyűjteménye szintén személyes ihletésű. Mivel a Hargita megyei Nagykadácson töltötte gyermekkorát, majd 40 éven át tanított Alsóboldogfalván, érthető, hogy „Mint falusi tanító, együtt örültem, együtt vigadtam, s ha a sors úgy hozta, együtt búsultam a falusi emberekkel” — írja Ajánlásában, majd így fejezi be: „Éppen ezért úgy éreztem, hogy mint falusi tanítónak, kötelességem lejegyezni a vidékünkön még fellelhető ilyen jellegű népköltési anyagot, melyet Székelykeresztúr környékén még felbúvárolhattam mintegy 20 km-es körzetben, hogy a többi hagyomány társaságában megőrizhessük az utókor számára. Hogy a rigmusok ritmusa imitt-amott döccen? ... s a rímek is sántítanak? ... Tekintsünk el tőle; valódi népköltészet azért ez, amit kár lenne veszni hagyni!...”

Nem zárható le e gondolatsor anélkül, hogy ne idéznénk ismét Barabás László sorait: „Korunk elidegenedett embere sokszor értetlenül áll egy-egy közösség, csoport szokásai, hagyományai előtt, még ha ugyanah-

hoz a néphez, nemzethez is tartozik, mint a szokások gyakorlói. (...) De ne feledjük, a mai népszokások évszázadok rítusait, képzeteit, szimbólumait őrzik. Másrészt azért maradhattak fent, mert egy-egy népcsoport, kisközösség a saját kultúrájába olvasztotta. Értékrendjének, világképének, ízlésének megfelelően átalakította, új jelentésekkel ruházta fel a szokásokat. Éppen ezért mindig volt élő, érvényes jelentésük és funkciójuk.”

A fenti sorokat olvasva ismételten bizonyítást nyer, hogy a Székely Útkereső Kiadványok élő krónikák, a múltból merítenek, de a jelenben élnek, ennél fogva missziót teljesítenek.

Elindításuk szükségességét így indokolja Beke Sándor: „A lapszerkesztés során gyakran előfordult, hogy egy-egy nagyon jó kézirat nem fért be a jellegénél fogva szűkre szabott laptestbe. Ezért úgy döntöttünk, hogy a nagyobb lélegzetű munkákat kis füzetekben, a Székely Útkereső Kiadványok sorozatban jelentetjük meg. Némelyikük később könyv alakban is megjelent.”

A sorozat 1991-ben indult be. A rendhagyó kötet a csupán 24 évet élt tehetséges költő, Vass László Levente verseit — *Egyedül az éjszakában*. Hátrahagyott versek — tartalmazza, melyekből előzőleg a *Székely Útkereső* folyóirat számaiban jelentetett meg Beke Sándor. Hozzá kopogtatott be több alkalommal is a fiatalon elhunyt költő verseivel az elkeseredett édesanya, Simon G. Anna, és mindig hozott valami újat fia hagyatékából. „Így került többek között a kezembe Vass László Levente költő-barátjának, Szőcs Géának a kolozsvári *Igazság* című napilapban megjelent nekrológja Leventéről, a hirtelen félbeszakadt költői pályáról” — írja az antológia *Abogyan*

elindultunk... című előhangjában Beke Sándor főszerkesztő. A továbbiakban pedig tiszta, mélyről fakadó érzéseit osztja meg az olvasóval. „Így született meg bennem, akkori lapszerkesztőben az elhatározás, hogy el kellene indítani egy sorozatot, mint a lap »fiát«, mely nagyobb terjedelmű írásoknak adna teret. És megszületett a sorozat ötlete és címe: Székely Útkereső Kiadványok. Életre kelt az első kötet, 1991-es évszámmal, és fekete színű borítóval. Borítóján pedig ez volt olvasható: Vass László Levente: *Egyedül az éjszakában*. Hátrahagyott versek. (...) Emlékezetes marad számomra a régi őszi délután, az a kopogtatás tömbházlakásunk ajtaján. A szomorú édesanya látogatása. Emlékezetes marad, mert e kopogtatás nem egy ajtót, hanem széles kaput tárt: megnyitotta az önkifejezés új szellemi kapuját a székelyföldi alkotók előtt. És örültem azért is, mert Anna néni kopogtatásával mi is tovább kopogtathattunk — olvasóink ajtaján.”

A fiatalon elhunyt költő verseskötetéhez Szócs Géza írt előszót, majd *Vass László Levente oszlopai* című esszéjében méltatja a rövid, de gazdag életutat. A kötet Balla Zsófia emlékállító költeményével — *Vass Levente utazása élő barátjában* — zárul.

A *Magyar, székely és csángó örökség* című kötet tartalmazza Brauch Magdának a Beke Sándor istenes költészetéről írt tanulmányát, melyhez a szerző megjelent kötetei szolgálnak alapul: a *Madártemető*, a *Védtelen évek*, a *Téged kereslek*, a *Tüntető magnóliák*, a *Megkésett feltámadás*, az *Adventi koszorú*, a *Láthatatlan sorompók*, az *Ismét felgyújtom a mécsest*, *A galambok kirepülnek*, az *Elmaradt imák*, a *Fehér tulipánok*, a *Mosolygó oroszlánok*, *A szeretetnek nincsen*

temetője — II. János Pál emlékére, a *Lelkemben muzsikál a Hargita*, a *Bodzáfa virága*.

A *Téged kereslek. Beke Sándor istenes költészete* című tanulmány szerzője Beke Sándor istenes verseit témakörök szerint csoportosítja. Meglátja bennük az elbizonytalanodó, vívódó, kételyektől gyötört embert, értelmezi továbbá a filozófiai töltetű, a himnikus szárnyalású, a jelenkor szeretethiányáról panaszkodó, a képmutatást elítélő verseket, méltatja az elmúlást megrázó erővel ábrázoló, az eltávozottakat sirató költemények emberi költői erényeit.

„Beke Sándor nem a vallás dogmáit hirdeti, hanem a maga Istenében hisz. (...) Gyermekkora óta saját szavaival fordul Istenhez, ezt vallja be *Titokban imádkoztam* című versében. És ezt teszi késői versimáiban is” — állapítja meg a tanulmány szerzője.

„Gyermekkoromban szégyelltem,
ha imádkozni láttak,
mert vallásórán,
amikor saját szavaimba
foglaltam imámat,
őszinteségemért kikacagtak
a nagyobb gyerekek.
Ezért,
bárhol kulcsoltam kezemet imára,
mindig megvártam
a sötétedést.”

Az Istennel való beszélgetései közül hadd emeljük ki *Hála* című költeményének néhány sorát is, melyek az útkereső ember köszönetét tolmácsolják, és amelynek családi hangvétele őszinte érzelmekről árulkodik.

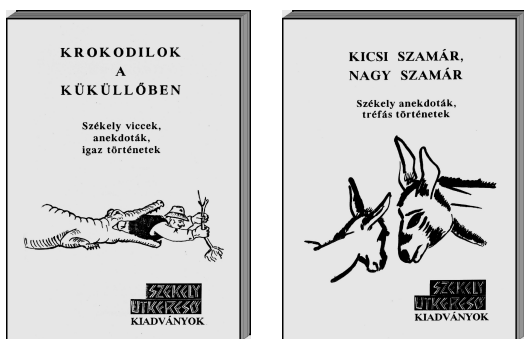
„Köszönöm, Uram,
ezt a világi expedíciót.
A felfedezések örömét.
Azt a sok elringató
és békés éjszakát
a parányi lila csillagokkal.
A világmindenség hangját.
Az érdekes embereket,
akiket megismertem.
A gyermeket
belőlem,
a megtartó emlékezetben.
Az érzést,
hogyan gyermeket nevelhettem.”

Brauch Magda tanulmánya mintegy átvilágítja Beke Sándor költészetét, elemzi költői eszközeit, verstani megoldásait, egyéni hangját. „Lírájának kissé rapszodikus jellege a nagyméretű, szinte megállíthatatlanul áradó folyamszerű poémák és a rövid, frappáns, a gondolati líra műfajába sorolható versek váltakozásából származik” — írja többek között.

Öt szabadvers — *Bűn, Téged kereslek, Ismét felgyújtom a mécsest, Hála, A szeretetnek nincsen temetője* — teljes szövegével és részletes elemzésével zárul Brauch Magda ta-

nulmánya, mely az átlagolvasó számára „kulcsként” szolgálhat Beke Sándor költői világához.

Ha szeret nevetni a kedves olvasó, hát csak tessék: itt az eredeti góbé humor, a *Magyar, székely és csángó örökség* című antológiában, Kész Csaba Levente gyűjtésében és feldolgozásában. Összeállításának már a címe — *Krokodilok a Küküllőben* — sejteti, hogy vicc ez, sőt, több annál! Az alcím pedig pontosít: *Székely viccek, anekdoták, igaz történetek*.

A kötetet bevezető *Előszó helyett* hangsúlyozza, hogy nem holmi viccmesterek által kitalált — úgymond — műtréfákról van szó, hanem a mindennapi életből, székely emberektől hallott, gyűjtött humoros történetekről. Mert bár az évszázadok során sokszor volt sírhatnékja a székelynek, vele született humorát megőrizte. Hosszú hallgatásaiból és kevés szavából mindig megszületett a csattanó, ami célba talált. „A székelyeket általában gyors észjárású, csavaros gondolkodású, mindenkinek »odamondó«, szűkszavú, ritkán, de megfontoltan szóló embereknek tartják — ami részben igaz is, bár embere vá-

logatja —, és e tulajdonságok meg beszéd mód alapján ötölnek ki úgynevezett székely vicceket. Az igazi, eredeti székely humor azonban akkor értékes, ha a székely lakta helyekről származik, amint ezt a Székely Útkereső Kiadványok két füzete is tanúsítja” — szögezi le tanulmányában Brauch Magda. Nos, a székely humor Kész Csaba Leventében emberére talált, ő aztán érti a „csíziót”. Nevettetni akar, és közben megfricskázza a visszasságokat is, amire számtalan példát kínál az élet, és kínált a maga idejében a diktatúra oktondisága. Lám az egyik:

„— János bá, maga miért nem igényelte vissza a földjeit? — kérdezi az újságíró az öreg székelyt.

— Azért, fiam, mert amire annyi pénzem lesz, hogy meg tudom szántani, arra már ismét az elvtársak lesznek az urak, és államosítják a szántót — válaszolja nagy politikai érzékkel az öreg.”

Székely anekdotákat, tréfás történeteket közöl P. Buzogány Árpád *Kicsi számár, nagy számár* című Gagy menti gyűjteménye is, minden tréfa életszerű, megtörtént eseten alapul.

A Székely Útkereső Kiadványok sajtóvisszhangjáról ugyancsak Brauch Magda ír tárgyilagos ismertetőt a *Magyar, székely és csángó örökség* című antológiába, míg Beke Sándor szemelvényeket közöl a különböző lapokban megjelenő, avatott szerzők nevével fémjelzett írásokból. A méltatások és kritikák az őszinte, igényes megszólalás jegyében íródtak, és a lényegre összpontosítottak.

Hogy mi volt és mi ma is a lényeg? Nagybetűs cím hirdeti minden kiadványon: *Útkereső*.

Az eddig megjelent kötetek tanúsága szerint Beke Sándor meglegelte az utat az egyetemes magyar olvasóhoz,

és hiszek abban, hogy nem is téveszti szem elől. A Székely Útkereső Kiadványok mindegyike szellemi impulzus, az éltető figyelem forrása.

Erdélyi Toll, 2009. I. évf., 1. szám

A SZÉKELY ÚTKERESŐ LEVELESLÁDÁJA 1990–2000

Közzéteszi, az előszót és a jegyzeteket írta,
a levelek mutatóit összeállította Beke Sándor.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2010.

A LEVELEK ÁLTAL SZÉKELYUDVARHELYRE ÜZEN A NAGYVILÁG

Szerkesztőségekben régi gyakorlat, hogy kéziratokat nem őriznek meg és nem adnak vissza. Lapok, folyóiratok hasábjainak valamelyikén szokták ezt közölni az olvasókkal, tudósítókkal, levelezőkkel is, hogy elkerüljenek minden utólagos nézeteltérést, elejét vegyék a csalódásnak, hisz mi is lenne, ha a szerkesztőségekhez címzett valamennyi kéziratnak, levélnek, üdvözlőlapnak helyet kellene találniuk?! Papírdömping. Számolni kell azal ugyanis, hogy a szerkesztőség nem múzeum, nem levéltár, ennél fogva nem rendelkezik megfelelő hellyel, sem elegendő munkatárssal ahhoz, hogy nyilvántartsák a beérkezett küldeményeket.

Ámde e téren is vannak kivételek... Irodalmunk számon tartja *A Helikon és az Erdélyi Szépműves Céh levelesládája (1924–1944)* című kétkötetes kiadványt Dávid Gyula szerkesztésében (Kriterion Könyvkiadó, 1979), amelyet Marosi Ildikó tett közzé, továbbá az *Erdélyi Fiatalok. Dokumentumok, viták (1930–1940)* című könyvet (Kriterion Könyvkiadó, 1986. Közzétette dr. László Ferenc és Cseke Péter).

A neves úttörőkhöz íme, most felzárkózott egy harmadik kiadvány is...

Székelyudvarhelyen a *Székely Útkereső* folyóirat főszerkesztője és egyben az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó igazgatója, Beke Sándor évekre visszamenőleg őrzi, iktatja, gondozza, fénymásolja a címére postázott leveleket.

„Leveleskönyvünkben az 1990. április 5. és 2000. március 15-e között a szerkesztőség címére beérkezett leveleket tesszük közzé. Kötetünk 383 levelet tartalmaz” — írja Beke Sándor.

Mi célból?

A kérdésre nem lehet egyetlen mondattal válaszolni, csak miután a kíváncsi olvasó meg a sajtó- és irodalomtörténetben jártas szakember belelapoz *A Székely Útkereső Levelesládája 1990–2000* címet viselő kötetbe. S ha belelapoz, biztosan el is mélyed az olvasásban, mert nem szokványos sorok tartják fogva a tekintetet. Olyan nevek szerepelnek aláíróként a levelek végén, amelyek tiszteletet ébresztenek, általuk pedig visszaköszönnek hazai irodalmunk kiválóságai, tudósok, szaktekintélynek számító nyelvapolók, folklórkutatók, elismert, vagy egyelőre még kevésbé ismert tollforgatók, nem utolsósorban pedig határon túliak, közeliak és távoliak, olyanok is, akiket óceán választ el tőlünk.

Olyan leveleket gyűjtött össze és szerkesztett kötetbe Beke Sándor, amelyek kimondottan kulturális „térfélen” íródtak: a médiában, könyv- és lapkiadóknak dolgozó, a tanügyben, könyvtárakban, múzeumokban, művelődési otthonokban stb. tevékenykedő alapemberek keresték fel soraikkal az útkereső főszerkesztőt, de rajtuk kívül

olyan hazai és külföldi művelődési intézmények, sőt magánemberek is, akiket a kapcsolatteremtés, az anyanyelv megőrzésének és ápolásának vágya, Erdélyhez való kötődése, szeretete fűt.

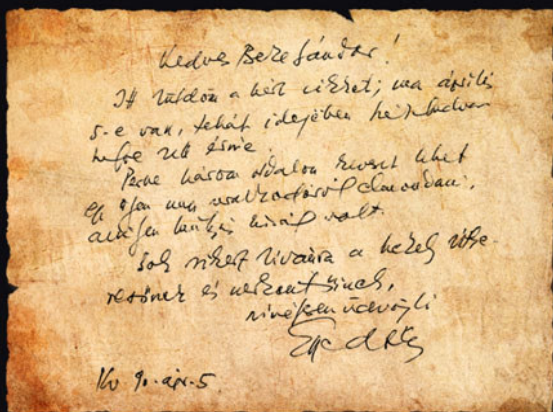
A beérkezett borítékok jelentős része válaszleveleket tartalmaz a *Székelly Útkereső* szerkesztőségéhez, illetve személyesen Beke Sándor főszerkesztőhöz, aki az elmúlt években bemutatkozásként postázta az Erdélyi Gondolat kiadványait sokakhoz, úgy is mondhatnánk, hogy a világban szétszóródott magyarokhoz. Közülük többen váltak a *Székelly Útkereső* barátaivá, megbecsült külső munkatársaivá, készséges terjesztőivé. Írásokat kínálnak közlésre, felhívják a figyelmet olyan szerzőkre, akik évtizedekig csak saját íróasztaluk fiókjának írhattak... Cseke Péter például ígéri, hogy készen áll az Erdélyi Gondolat támogatására, de elsősorban nem a saját kéziratát ajánlja, hanem Palocsay Zsigmond Delta-könyvét, ami két évtizeden át indexen volt. „Abszolút sikerre számíthatsz” — írja Beke Sándornak.

Cseke Gábor pedig szívből ajánlja megjelenésre Tódor Domokos fiatalon elhunyt költő verseskötetét, akit tehetséges tollforgatónak tart. „Lapotokból látszik: komolyan veszitek az írás felelősségét” — közli tömören Beke Sándor főszerkesztővel.

Balogh Edgár (1990. XII. 18.) *Erdélyi levél Párizsba* című írását küldi (megjelent a *Székelly Útkereső* 3. számában). „A terjesztés alapja, hogy tudjanak minél szélesebb körben róla (a lapról van szó — szerk. megj.), de ehhez minden számból egy hír közlése kell, tartalmi kivonattal” — tanácsolja. „A folyóirat nyugodt, tárgyilagos hangja, sokoldalúsága megérdemli, hogy főleg hagyományápoló,

A SZÉKELY ÚTKERESŐ LEVELESLÁDÁJA 1990–2000

Közzéteszi
Beke Sándor

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

helytörténeti és szépirodalmi tartalmával állandó jellegűvé válják a Székelyföld fiai vagy elszármazottai számára, sőt barátai számára is hű valóságképet és felemelő emlékezést sugározzon” — írja (1991. IX. 15.). „Szép a Cimbora-válogatás, jó a Komoróczy-féle magyar szóértelmezés, a kiadó kitett magáért” (1993. április 17.). E sorok is tanúsítják, hogy Balogh Edgár, a nagyrabecsült közíró nem csupán belelapoz, átfutja a fiatal *Székely Útkereső* számaint, de időt áldoz arra is, hogy szerkesztői véleményét, tapasztalatát is megossza vele.

S ha segítőkészségről, jószándékú tanácsadásról, írói támogatásról beszélünk, Fodor Sándor leveleire is gondolunk. Ő ugyanis egyenes beszédű ember, a szép szó mestere. Gratulál a színvonalas, jól szerkesztett laphoz, de a buktatókra is figyelmeztet. Jelzi, hogy közéleti témájú írást kíván küldeni. „Címe: Ha kiindulsz Erdély felől — és arról szól, hogy itt lehet maradni, innen el is lehet menni, de aki egyszer elment, az ne Erdélyből akarjon megélni és — lehetőleg — meggazdagodni” (1991. V. 11.). Egy későbbi (1991. VII. 25.) levelében tudatja, hogy ha a folyóirat kiadójától, az Erdélyi Gondolattól olyan kéziratot kap lektorálásra, amelyet nem javasol kiadásra, azon szerkesztői munkát nem végez, és pénzt nem fogad el a referátumért. „Túlságosan fiatal még ez a vállalkozás ahhoz, semhogy minden kiadhatatlan kéziraatra ráfizesse” — jelenti ki. Az éber szemmel figyelő Fodor Sándor 1993. V. 20-án keltezett levelében bővebb tájékoztatást vár a *Székely Útkereső*ről, ugyanis írni szeretne róla rovatában, A HÉT-ben. „Manapság ugyanis, amikor minden újonnan alakult maszek-kiadó pornót meg mindenféle ezotérikus marhaságot kínál — a

Maguké a fiatal költő-író tehetségeket kívánja támogatni azzal, hogy lehetővé teszi nekik az első vagy elsők közötti könyvük megjelenését. Kitűnő dolog. Az így támogatott Szerzők közül, persze — nem mindenki jut fel a Parnasszusra. Istenem — de vajon kinek van rá közülünk biztos páholyjegye? Annyi bizonyos, hogyha többen próbálkoznak, előbb-utóbb lesz közöttük akiért még hálás lesz a Kiadónak a magyar irodalomtörténet.”

Határon túli tollforgatók levelei is olvashatók szép számmal a Levelesládában, és az érdeklődésen túlmenően közreműködésüket is felajánlják. A levelek közül érdemes kiragadni néhányat, mert az információszerzés mellett hírt hoznak az idegen földben gyökeret eresztő magyar élet megmaradást szolgáló törekvéseiről, emléket állítanak az arra érdemeseknek. Judith G. Hermann Kanadában élő szerkesztő-rádióriporter kelet- és délkelet-ázsiai körúton járva meglátogatta a tibetológia magyar alapítójának, Kőrösi Csoma Sándornak darjeelingi sírját és megtette tervezett további útjának azt a részét, ami a tibeti fővárosba vezetett volna, ha idő előtt nem ragadja el őt a halál. A *Székely Útkereső* szerkesztőségéhez címzett levelében a kanadai riporter felajánlja a nagy kutatóról szóló írását: „Kőrösi Csoma Sándor halálának 150. évfordulója a legjobb alkalom a kézirat megjelentetésére, (...) ehhez járul a kitűnő minőségű színes felvételekből és térképekből álló illusztrációk egész sora” (1990. 12. 12.).

Gyárfás Endre budapesti író, költő (1990. január 2.) levelében regényrészletet küld *Hosszú útnak pora* címmel, melynek cselekménye jórészt Erdélyben zajlik, hőse valóban élt a 17-18. század fordulóján, kalandos sorsú, török földre hurcolt magyar diák volt, igazi „székely útke-

reső” — csakhogy ő hazafelé kereste az utat. „Úgy érzem, megírása és megjelenése óta aktuálisabb lett — írja, majd az év szeptember 16-án kelt levelében örömmel számolt be, hogy a *Székely Útkereső* II. évfolyamának 3-ik számában olvasta a megjelent regényrészletet. „Ha írássomért járna valamicske honorárium, kérlek ne küldjétek el, hanem fordítsátok arra, amire jónak látjátok: a lap költségeire, vagy egy szegény sorsú magyar diák néhány ebédjére” — írja. A budapesti író nemes gesztusa nem igényel kommentárt.

Nem túlzás azt állítani, hogy a levelek által Székelyudvarhelyre üzen a nagyvilág. A *Székely Útkereső* szerkesztőségének, illetve személyesen Beke Sándornak. Hírrül adják, hogy a *Székely Útkereső* kollekciói eljutottak az anyaországi könyvtárakba (Budapest, Szeged, Pécs, Debrecen, Kecskemét, Eger, Szentendre, Szombathely, Szolnok, Kaposvár, Nyíregyháza, Székesfehérvár, Békéscsaba, Szekszárd, Salgótarján, Tatabánya stb.), Európa városaiba (ÉLETÜNK szerkesztősége — München, ŐRSÉG című lap szerkesztősége — Alsóőr, Ausztria, KÁRPÁTI IGAZ SZÓ — Beregszász, TOIJALA — Finnország, ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET — Svájc), a tengeren túlra (Balogh Zoltán Mihály — San Antonio, Amerikai Egyesült Államok, Bagossy László — Calgary, Kanada, Simon Zoltán — North Vancouver, Kanada, a Magyar Emberi Jogok Fóruma — Torontó, Szabad Magyar Újságírók Szövetsége — Baltimore), de nem utolsósorban számos hazai városba, sőt vidékre is, ahol a felfedezés örömeivel fogadták az Erdélyi Gondolat kiadványait és ugyanakkor némi aggodalommal is a jövőjét illetően.

Szemelgetek a levelek közül...

„Szemnek kedves, tartalmilag hasznos kiadványok (...), eljuttatom néhány érdeklődő külföldi barátomnak, hadd figyeljenek jobban fel szerintem nem pusztán nem, de alighanem hősie vállalkozásokra. (...) A hazai könyvterjesztés állapotát aggasztónak tartom” (Veress Dániel, Sepsiszentgyörgy, 1994. VIII. 25.).

„Tisztelt Beke úr! Levelét úgy vártam, mint a Megváltót. (...) Azzal kezdeném, hogy a városi [R]MDSZ-vezetőséggel tárgyalva tudatom, hogy színvonalas lapjukból havonta 300-at magam, tanítványaim, volt tanítványaim nevében terjesztésre nagyon szívesen vállalkunk” (Papp Attila, Margitta, 1990. augusztus 1.).

„Tisztelt Székely Útkereső szerkesztősege! Talán soha nem vettem kezembe annyira megilletődve lapot, mint az Önök lapját. (...) Ez a lap valami mást, valami újat, rendkívülit jelentett számomra, a címére utalva. (...) Ebben a lapban szeretett és tisztelt írók, költők sorai jelennek meg. Könnyes szemmel olvastam, mert végre megértük, hogy megszólalhassanak vagy megszólaltathassák őket. (...) Köszönöm Beke Sándor Sütő Andrásnak írt sorait, a mi drága Sütő Andrásunknak. Higgyék el, e lap olvasása után büszke vagyok a székelységemre, (...) tiszta szívből gratulálok. Kívánok erőt, egészséget, kitartást feltett célukért, sok olvasót” (Ilyés Erzsébet, Székelyudvarhely).

A kötet közzéteszi a levélírók és a címzettek névsorát, a helységnevet, ahonnan a leveleket küldték, a kötetben szereplő rövidítések jegyzékét, a jegyzetek után pedig a levelek mutatóját. A kötet tartalomjegyzéke időrendi

sorrendben közli a leveleket, így időrendi mutatóként is szolgál.

„Fogadják leveleskönyvünket őrző szeretettel!” — szól Beke Sándor a kötet bevezetőjének utolsó sorában az olvasóhoz.

Az igényes, lelkiismeretes munka rászolgál erre.

Erdélyi Toll, 2011. III. évf., 1. szám

Beke Sándor:
A SZÉKELY ÚTKERESŐ
LEVELEZÉS ÉS DOKUMENTUMOK
TÜKRÉBEN

Székely Útkereső Kiadványok —
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2011.

A SZÉTOSZTOTT, MEGOSZTOTT
KINCSEK

Állomások, vallomások

Aki útnak ered, annak úticélja is van. Látni, tapasztalni, megélni azt, amit felkínál vagy éppen titkolni igyekszik a világ. Továbbá célja lehet az is, hogy ismere-teit, összegyűjtögetett kincseit megossza, láttassa és megőrzésre átadja az arra érdemeseknek.

Jól meghatározott úticéllal indult el annak idején Beke Sándor is, és nem kétséges, hogy életkoránál fogva a fiatalos lelkesedés, az írói, költői lobogás is ösztökelte. Nem öncélú volt az ő elindulása, hisz ha csak önmagára és a családjára gondol, könnyebben elérhető lehetőségek közül választ. De nem ezt tette. Nyilván meggyőződése, no meg a szíve sugallta, hogy nem csak kenyérrel él az ember. Jegyet váltott hát a székelyudvarhelyi állomáson arra a vonatra, amely a Székelyföldön, Erdélyben fut a síneken, hogy eljusson a magyarlakta vidékekre, az egyenes emberek világába, és szóra bírja őket. Hogy megszólítsa az ott élő tollforgatókat: álljanak melléje, keressék együtt az utat az olvasóhoz. És ahol elfogytak a

sínek alól a talpfák, úgymond gyalogos utasként toll-hegyre tűzött üzenettel kereste meg a kisebb települések hagyományőrzőit, betűvetést vállaló szellemi munkásait, együttműködésre kérve őket. S hogy ez a gyűjtögető munka mennyire volt gyümölcsöző, arról írott sorok vallanak, mert köztudott, hogy a szó elszáll, az írás megmarad. Gépelt sorok, levelek, kéziratok érkeztek a szerkesztőségbe, illetve Beke Sándor nevére, s ő úgy érezhette, hogy ígéretes, áldásos az útkeresése. 1990-ben jelentette meg a *Székely Útkereső* folyóiratot, amely új hangot, új szint hozott, és amelyet nyomban szívére ölelt az olvasó. Mert hasábjain olyan szerzők nevével találkozott, akik nem tartoztak a letűnt rendszer kegyeltjei közé, vagy pedig csak a sorok közé rejtve mondhatták el, amit éreznek, amit gondolnak.

Hogy mit jelentett e kiadvány a főszerkesztő számára? Arról ő maga vall *A Székely Útkereső levelezés és dokumentumok tükrében* című friss kötet előszavában. „A Székely Útkereső levelezés és dokumentumok tükrében című könyvemben azt szeretném az erdélyi magyar sajtótörténet asztalára tenni, amit a tíz évfolyamig — 1990 és 1999 között — napvilágot látott Székely Útkeresőről megörökített könyvekből szándékosan kihagytunk vagy szerkesztői meggondolásból mellőztünk: a Székely Útkereső munkatársainak intenzív munkájáról, s magáról a szerkesztői-munkatársi kapcsolattartásról, a terjesztésről, de főleg a folyóirat terjesztőiről és a kiadvány értékeléséről.”

Őszinte vallomáskötet ez. Reményekre jogosító, szívet megdobogtató eredmények — miért ne mondanánk úgy, hogy sikerek — mozaikkockái színezik, de nem

mentes a gondok, tépelődések szürke kavicsaitól sem, amelyek, ha ideig-óraig is, de felsértik a lelket. Mert nem könnyű manapság (régén sem volt az!) szolgálatot vállalnia annak, akinek nem állnak tehetős mecénások a háta mögött. Mi segíthet ilyenkor? A konok kitartás, a meggyőződés, a belülről táplálkozó erő, hogy nem szabad feladni, győznie kell az ügynek egy népes közösség javára. Ez világlik ki Beke Sándor vallomásából, mely *A folyóirat kulisszáiból* címszóval jelent meg, a leveleket és dokumentumokat tartalmazó kötetében. Erdemben szólni minden megnyilatkozásáról aligha lehet egy szűkre szabott recenzió keretében. Ám vannak olyan állomások a szerkesztő-igazgató Beke Sándor útján, amelyek döntőnek bizonyultak az életében, íróvá, költővé válásának történetében, hát ezért is szólni kell róla.

Mint soraiból megtudjuk, a nagy elhatározás Szemlér Ferenc temetésekor született. „Ez volt az első alkalom az életemben, amikor már diákként személyesen is megismerkedhettem és kezet szoríthattam az erdélyi irodalmi élet akkori »nagyjaival«: Fodor Sándor íróval, Balogh Edgárral, a nagy múltú és elismert erdélyi szerkesztővel és közíróval, Herédi Gusztávval, a Korunk szerkesztőjével és Domokos Gézával, a Kritérium Könyvkiadó néhai igazgatójával” — írja. Ekkor szövődtek azok a szálak is, amelyek Beke Sándort egy életre a székelység szeretett városához kötötték.

„... a Szent Miklós templom gyászos harangjának kongása mintha nem is temetésre szólított volna fel, hanem inkább életre, biztatásra, ébredésre. Ez volt az a nap életemben, amikor — hivatkozás és nagyotmondás nélkül megvallom: csigázott érdeklődéssel feltettem ma-

gamban a kérdést: milyen is lenne Székelyudvarhelyen élni?” Majd így folytatja: „... erdélyiként, székelyként itt is, Székelyudvarhelyen is lehet az egyetemes magyarságnak maradandó értékeket alkotni és teremteni.”

Személyes hangvételű sorokat talál az olvasó *Az első Székely Útkereső-szám szedése és nyomtatása* alcímet viselő fejezetben is, melyben az Infopress Nyomda iránti hálájának ad hangot: „Név szerint köszönöm meg a nyomda alapítóinak, Albert Andrásnak, Burus Endrének és Keresztes Miklósnak bizalmukat összes, e nyomdánál megjelent lapszámainkért. Nem utolsósorban Szabó Lászlónak, az első — Székelyudvarhelyen 1990-ben elindított — síknyomású nyomdagép akkori nyomdászának, akinek a keze alól kerültek ki azok a lapszámok, melyeket nem csak Székelyföldön és Erdélyben, de még a határainkon túl is lapozhattak az olvasók.”

És ahogy teltek a napok, az idővonalat újabb és újabb állomásokra érkezett... „A Székely Útkereső mai jogutódjának, a Székely Útkereső Kiadványok első száma 1991-ben, a Kossuth utcai nyomdában készült. ... Lapalapítóként és főszerkesztőként magamban sokszor megmosolyogtam vállalkozói, illetve »üzletemberi« merészségemet, bátorságomat.”

A lapterjesztés körüli gondokkal is szembesülnie kellett az igazgató-főszerkesztőnek, amire annak idején a nagy tapasztalatú Balogh Edgár is figyelmeztetett. Mert mint mindenütt és minden téren, a portékát nem elegendő megtermelni, el is kell azt adni. Ki kell építeni a hálózatot, amelyik befogadja, szívügyének tekinti és másokhoz is hajlandó eljuttatni a szellemi terméket. Egész embert követelő, felelősségteljes munka ez. Nem csodálnám, ha

Iskoláig viszont az a helyzet, hogy mégis minden egy helyre és is
Bp.-re kerülő egy előadás tartására a Magyar Rep. Társaság Végigvárása,
az ott követő napokban azonban elfogott az epifónia, amit természet-
tároló, majd komolyabb okokból követő okok egy nagy ott kellett marad-
nom 2 hónapig. Hosszúre megjelent a labradorban is csak most
bárki ismeretlenül foglalkozni kell, valamint belsőre elvett
munkaiból. Későbbi két hónapig természetesen eldőlhet az ott
most nem állhatott ott: lelkezőt elvett, és elvett a munkát,
levegőtől kezdve vel. azelőtt valószínű, az a károsítás miatt
a munkát elvett elvett. De az elvett a munkát, hogy az is részt vett
a munkában foglalkozni. Először a nap, megint az a helyzet, melytől meg-
látunk a munkát mind az ott, a munkát meg a munkát.

Én Károly, István

79

olykor nehéznek találta volna a keresztet, amit induláskor a vállára emelt Beke Sándor, de hogy erősnek bizonyult hozzá, ahhoz nem fér kétség. Kiviláglik ez szerzteágazó levelezéseiből, a kapott válaszokból, *A Székely Útkereső levelezés és dokumentumok tükrében* kötetéhez csatolt igényes és pontos jegyzetekből, sorrendi mutatókból, könyvészeti leírásokból. Őszinte szembenézés mindez önmagával, visszapillantás a megtett útra, nem utolsósorban pedig köszönet és elismerés kifejezése mindazok iránt, akik baráti szóval és jó szándékú kritikával segítettek. Erénye ennek a kötetnek *A külső munkatársakról* című fejezet, amelynek kezdő soraiban így fogalmaz Beke Sándor: „Az új lehetőségek adta szellemi útkeresés legfontosabb szellemi bástyáit, mérföldköveit — a hirtelen »új világban« föleszmélt erdélyi magyar olvasónak — a Székely Útkeresőben a külső munkatársak tették le — mintegy fogódzóul, támpontul a megmaradás és a továbblépés útjait keresőknek. Elismerjük és tudjuk, hogy a Székely Útkereső munkatársainak írásai által lett értékes és időt állóan maradandó. Ezért hálásak is vagyunk nekik. Hadd álljon itt ebben a kötetben is az örökkévalóságnak a Székely Útkereső munka-társainak teljes névsora és a város, ahonnan írtak.”

A névsor hosszú. A hatvanhat külső munkatárs neve megtölt egy teljes oldalt, és ennél sokkal többet a levelek. Most, hogy írom e sorokat, elismeréssel jegyzem meg, hogy ismételten bebizonyosodott: a szó elszáll, az írás megmarad.

És milyen írás?!

A gondosan fogalmazott mondatok egyenes, szálkás betűkből és szabályos gyöngysorra emlékeztető sorok-

ból, sietős szavakból alkotnak egységet, mindegyik más-más tartalommal telített, hírt közöl vagy választ sürget, egyetlen pontban azonban megegyezik: az anyanyelvet, magyar közösségünket szolgálják. Balogh Edgártól kilenc, professzoros kézírással küldött levél, Egyed Ákostól három olvasható a gyűjteményben, de Nagy Olga, Veress Dániel, Márkus Béla, Kovács András Ferenc, Mészely József, Imreh István, Deme János, Nagy Irén, Cseke Gábor, Jakobovits Márta, Török László, ifj. Kós Károly, Dánielisz Endre, Remák Béla, Csomortáni Magdolna, Molnár János (Toronto), Balla István, Cseh Károly, Horpácsi Sándor, Gyárfás Endre is íróttal szántotta a levélpapírt. A modern technika billentyűzetét kezelő levélírók száma ennél is több. Sokuk neve ma is ott szerepel az *Erdélyi Toll* című irodalmi és művelődési folyóirat írói élvonalában. Valamennyi levél egy-egy kéznyújtás, jeladás, kapocs, személyes megtestesítője a fáradhatatlanul küzdő írónak, a jeles magyar tudósnek, a nyelvművelőnek, a népoktátónak, a hagyományápolónak.

Túlélő levelek

A többéves munkára történő visszapillantás csak részben összegzés, hisz bizonyára még sok mondanivalója van Beke Sándornak. Székelyudvarhelyre való érkezésekor ugyanis azt vallotta: úgy érzi, nem jött üres kézzel. Mint vendéghez illik, ő is hozott magával valamit. Számtalan ötletet, tenniakarást, szakmaszeretetet. És most, hogy már gyökeret eresztett itt, az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó újnak számító, negyedévenként megjelenő termése, az *Erdélyi Toll* őt igazolja. Olyan állomás

ez irodalmunk életében, ahová érdemes volt megérkezni, és ahonnan — mint egy látóhegyről — messzire lehet látni...

Ami pedig egy évtized megőrzött és feldolgozott leveleit illeti, arról nem túlzás azt állítani, hogy kincs van Beke Sándor birtokában. Ő azonban leveleskönyve lapjain szétosztja, megosztja velünk ezt a kincset. Remélhetőleg méltányolja majd az olvasó, a sajtótörténet pedig elismeréssel megőrzi és jegyzi.

Erdélyi Toll, 2011. III. évf., 1. szám

TARTALOM

Előhang **5**

Beke Sándor:
SZÉKELY ÚTKERESŐ — SZELLEMI MŰHELY
A XX. SZÁZAD VÉGÉN ERDÉLYBEN **7**

SZÉKELY ÚTKERESŐ
Irodalmi és művelődési folyóirat. 1990–1999 **11**

Beke Sándor — Brauch Magda:
SZÉKELY ÚTKERESŐ (1990–1999)
Laptörténet és sajtóvisszhang **16**

SZÉKELY ÚTKERESŐ ANTOLÓGIA 1990–1999
Válogatás a Székely Útkereső
1990–1999-es évfolyamaiból **21**
Cikkek, tanulmányok, esszék **26**

BECSÜLD A NÉPET!
A Székely Útkereső irodalmi és művelődési folyóirat
gyermekirodalmi antológiája **30**

AZ ÉLŐSZÓ DICSÉRETE
Kritikák, recenziók, beszélgetések
a Székely Útkereső hasábjain **37**

MAGYAR, SZÉKELY ÉS CSÁNGÓ ÖRÖKSÉG
A Székely Útkereső Kiadványok
Antológiája (1991–2006) **43**

A SZÉKELY ÚTKERESŐ
LEVELESLÁDÁJA 1990–2000 **66**

A levelek által Székelyudvarhelyre
üzen a nagyvilág **66**

Beke Sándor:
A SZÉKELY ÚTKERESŐ LEVELEZÉS
ÉS DOKUMENTUMOK TÜKRÉBEN **75**

A szétoztott, megosztott kincsek **75**

Állomások, vallomások **75**

Túlélő levelek **81**

ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ

A könyv szerkesztője: BEKE SÁNDOR

Olvasószerkesztő: P. Buzogány Árpád

Nyomdai előkészítés:

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

A szerkesztőség postacíme:

535600 Székelyudvarhely, Tamási Áron u. 87

Telefon/fax: 00-40-266-212703

E-mail: egondolat@yahoo.com; egk@freemail.hu

ISBN 978–606–534–038–1

www.erdelyigondolat.ro

Készült az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó Nyomdájában,

Székelyudvarhelyen

Felelős vezető Beke Sándor igazgató

Az
ÍRÓK ÉS MŰVEK
sorozatban megjelent

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában megjelent

1992

1. **Lőrincz György: Kiment a fény a szememből**
(*Riport az öregekről*)

1993

2. **Nagy Irén: Mégis** (*Versek*)
3. **Beke Sándor: Madártemető** (*Versek*)
4. **Mihail Eminescu: Az Estcsillag**
(*Ráduly János fordítása*)

1994

5. **Elek apó Cimborája. Antológia**
(*Válogatás a Cimborá 1922–1929-es évfolyamaiból*)
6. **Nagy Olga: Barangolásaim varázslatos tájban**
(*Cigány barátaim között* (*Esszé*))
7. **Székely Útkereső Antológia**
(*A Székely Útkereső irodalmi és művelődési folyóirat antológiája*)
8. **Komoróczy György: Magyar szavaink nyomában**
(*Nyelvművelő cikkek*)
9. **Cseke Péter: Korfordulós újesztendő**
(*Szociográfiai riportok*)
10. **Nagy Olga: Népi változatok szerelemre és házasságra**
(*Esszé*)

1995

11. **Ráduly János: Az árnyékok lakodalma** (*Gyermekversek*)
12. **Beke Sándor: Védtelen évek** (*Versek*)
13. **Jancsik Andor — id. Binder Pál: És élni kellett tovább**
(*Két emlékirat*)
14. **Nagy Olga: Pályakép fénnel és árnyékkal**
(*Egy néprajzos emlékei*)
15. **Kercsó Attila: Csigaséta** (*Gyermekversek*)
16. **Beke Sándor: Téged kereslek** (*Versek*)

17. Ábrahám János: Picula. I.

Szegényember csikója hamar ló (Regény)

18. Kristó Tibor: Kései leltár (Versek)

1996

19. Csire Gabriella: Áprilisi tréfa (Gyermektörténetek)

20. Lőrincz György: Feketében (Riportok, jegyzetek)

21. Tankó Gyula: Gyimesi szokásvilág (Monográfia)

22. Murádin László: Anyanyelvünk ösvényein

(Nyelvművelő írások)

23. Mihály Tibor: Órhegy alatt (Oroszhegy monográfiája)

24. Ráduly János: Fény és gondolat (Versek)

25. Beke Sándor: Kezemben jégvirág (Gyermekeversek)

1997

26. Ferenczi Géza: Székely rovásírásos emlékek

(Tanulmány)

27. Kozma Dezső: Erdélyi utakon (Régi kolozsvári arcok)

28. Csire Gabriella: Ráma és Szítá csodálatos története

(Két eposz-átdolgozás)

29. Beke Sándor: Tüntető magnóliák (Versek)

30. Kiss János: Eszeveszett illúziók

avagy Tanúnak jelentkezem (Publicisztikai írások)

31. Lászlóffy Csaba: Fej vagy írás (Versek)

32. György Zsuzsa: Egy küzdelmes élet

(Egy paraszttasszony vallomása)

33. Ráduly János: Vettem gyöngyöt

(Népköltészeti tanulmányok)

34. Kocsis Rózsi: Remények és kétségek között

(Egy asszony életútja)

35. Beke Sándor: Hajnalodik nélküled (Szerelmes versek)

36. Ábrahám János: Picula. II. A boldogság útján (Regény)

37. Beke Sándor: Bohókás ábécé (Gyermekeversek)

1998

38. Kiss Bitay Éva: Gondolatok az evolúcióról (Tanulmány)

**39. M. Hubbes Éva: Székelyudvarhely egykori
nyomdái és kiadványaik (Tanulmány)**

40. Nagy Irén: Védtelenül (*Novellák*)
 41. Murádin László: A hely, ahol élünk
 (*Barangolások Erdély helynevei között*)
 42. Egy barátság története Féja Géza levelei
 43. Ábrahám János: Picula. III.
Volt szeretőm tizenhárom (*Regény*)
 44. Beke Sándor: Hajóval a Déli-sarkon (*Gyermeekversek*)
 45. Megszólal az aranycsengő (*Karácsonyi versek és történetek*)
 46. Ráduly János: A galambleány (*Tündérmesék*)

1999

47. Székely Ferenc: Jeles napok, ünnepek,
 szokások Vadasdon (*Monográfia*)
 48. Deák Ferenc: Barangolásaim Székelyföldön
 és környékén (*Egy idegenvezető feljegyzései*)
 49. Mitruly Miklós: Szóból ért az ember
 (*Népi elbeszélések Krasznáról*)
 50. Vő Gabriella: Szaván fogjuk
 (*Erdélyi magyar szólások*)
 51. Ferenczi Géza: A moldvai ősbibb csángók (*Tanulmány*)
 52. Kicsiny dalaim (*Népi költők antológiája*)
 53. Papp Attila: Oktondi okosok (*Verses mesék*)
 54. Beke Sándor: Erdélyi homály (*Versék*)
 55. Ferenczi István: Besenyő szállások
 a Nagy-Szamos — Sajó mentén (*Tanulmány*)
 56. Kifestőkönyv (*Karacsi Sándor rajzaival*)
 57. Ráduly János: Tündéri perpatvar (*Irodalmi anekdoták*)
 58. Nagy Olga: Hamupipőke üzenete (*Szülőknék a nevelésről*)
 59. László László: Erdélyi fejedelmek (*Tanulmány*)

2000

60. Elek apó Cimborája
 (*Válogatás a Cimbor 1922–1929-es évfolyamaiból*) — II. kiadás
 61. Lőrincz József: Tamási Áron hazatérése
 (*Mikrofilológiai közelítések*)
 62. K. Kovács András: Őzgidák (*Gyermeekversek*)
 63. Szente B. Levente: Az ezüsthajú tündérleány (*Mesék*)
 64. Ráduly János: Jóságvilágom (*Versék*)

65. **Birtalan Imre: Szerencsés Palkó**
(*Bohyongás az emlékezés ösvényein*)
66. **Sebestyén Péter: Életutak**
(*Szentelek, egyházi ünnepek*)
67. **Murádin László: Egyházi településnevek Erdélyben**
(*Nyelvművelő írások*)
68. **Ráduly János: Gyöngyvirág királyfi** (*Népmesék*)
69. **Beke Sándor: Bohókás ábécé**
(*Gyermekversek*) — II. kiadás
70. **Bödör András: Székről indultam** (*Önéletrajzi vallomás*)
71. **Németh Júlia: Kolozsvár — műhely és vonzásközpont**
(*Képzőművészeti krónika*)
72. **P. Buzogány Árpád: Hattyúhívó** (*Gyermekversek*)
73. **Ferenczi István: Adatok a Nagyfejedelemség kori
Kelet-Magyarországi védelmi rendszer
ismeretéhez** (*Tanulmány*)
74. **Zsidó Ferenc: Történetiség, sorsok, hiedelmek
a Felső-Nyikó mentén** (*Tanulmány*)
75. **Zsidó Ferenc: Szent Anna tavától a bihari Asszonyszigetig**
(*Erdélyi magyar mondák*)
76. **Buksa Éva-Mária: Történelmi színjátékok, históriák**
(*Hét történelmi dráma*)
- 2001
77. **Nagy Olga: Egy botcsinálta riporter emlékei** (*Memoár*)
78. **Nagy Olga: A Nap küzdelme a Föld népéért** (*Meseregény*)
79. **Marton Lili: Táltos János** (*Meseregény*)
80. **Nagy Olga: Erdélyi sors: tegnap, ma, holnap** (*Esszé*)
81. **Deák Ferenc: Barangolásaim Székelyföldön
és környékén** (*Egy idegenvezető feljegyzései*) — II. kiadás
82. **Kolozsi Gergely István: Kolozsi pitvaros udvarokban**
(*Elbeszélések, igaz történetek*)
83. **Dáné Tibor: Elhull a virág.**
Az igazság Szendrey Júliáról (*Esszé*)
84. **Diószegi Anna: Életem története**
Emlékek a kolozsvári Hóstátról (*Memoár*)
85. **Tankó Gyula: Életvitel a Gyimesekben**
(*Monográfia*)

86. Brauch Magda: Magyarról magyarra
(*Nyelvművelő írások*)
87. Tomcsa Sándor: Embergyűjtemény
(*Novellák, karcolatok, humoreszkek*)
88. Csetri Elek: Erdélyi méheskert
(*Régi erdélyi méhészkönyvek*)
89. Vöö Gabriella: A medve, a farkas és a róka komasága
(*Állatmesék*)
90. Zsigmond Győző: Orbán Balázs idejében és ma
(*Néprajzi tanulmány*)
91. Ráduly János: Szitakötőtánc (*Gyermekversek*)
92. Gagyí Biró Katalin: Székelykeresztúr és vidékének kereszt-
szemesei
93. Csire Gabriella: Itt járt Mátyás király
(*Kis történetek a nagy királyról*)
94. Barta Zoltán: Az idő sodrában (*Vajdaszentivány monográfiája*)
95. Csire Gabriella: Münchhausen báró
barangolásai a nagyvilágban (*Átdolgozás*)
96. Gub Jenő: Kertek, mezők termesztett növényei
a Sóvidéken (*Sóvidéki etnobotanika*)
97. Sebestyén Péter: Agapétól Zsoltárig
(*Teológiai címszavak és kifejezések kiskönyvtára*)
98. Ráduly János: Mikor volt egy lovon hét patkó?
(*Találás kérdések*)
99. Ráduly János: Az igazat éneklő madár (*Székely népmesék*)
100. Ferenczi Géza: Utazások Udvarhelyszéken (*Útleírás*)

2002

101. Beke Sándor: Megkéssett feltámadás (*Versek*)
102. Nagy Olga: Esély a megmaradásra
Az „illyefalvi model” keresztmetszete (Esszé)
103. Ferenczi Géza: Lapok Erdély múltjából
(*Tanulmányok*)
104. Csire Gabriella: Turpi Lak (*Meseregény*)
105. Beke Sándor: Ismét felgyújtom a mécsest
(*Versimák*)
106. Lőrincz József: Tamási Áron hazatérése
(*Mikrofilológiai közelmítések*) — II. kiadás

107. Derék borsszem vitéz

Szász népmesék (Fordította: Zsidó Ferenc)

108. Csávossy György: Édes méreg *(Három színmű)*

109. Ferenczi Géza: A székely rovásírás az idők sodrában *(Tanulmányok)*

2003

110. Gub Jenő: Természetismeret és néphagyomány
a székely Sóvidéken *(Néprajzi tanulmány)*

111. Brauch Magda: Közös anyanyelvünkért

(Nyelvművelő írások)

112. Dáné Tibor: Apáczai ajándéka

(Révületek a Magyar Encyclopaedia világrajöveteléről)

113. Ferenczi István: Adatok Északkelet-Erdély
középkor kezdeti magyar települési képéhez *(Tanulmány)*

114. Beke Sándor: Elmaradt imák *(Versek)*

115. Tankó Gyula: „Én es tudtam hazudozni”

(Népi humor Gyimesben)

116. Zsigmond Erzsébet: Sirató *(Visszaemlékezés)*

117. Macrobius: Baráti beszélgetések

A Saturnus-ünnep (Fordította: Szabó György)

118. Ambrus Lajos: Boldogok hajóján *(Versek)*

119. Baricz Lajos: Kakukk és Habakuk *(Gyermekeversek)*

120. Tamási Piroska: Az erdélyi és székely konyha
legismertebb receptjei

2004

121. Beke Sándor: Fehér tulipánok *(Versek)*

122. Nagy Pál: Tinta a Kisgöncölben

(Karcolatok, anekdoták)

123. Csire Gabriella: Az aranyhal palotája *(Tarka történetek)*

124. Murádin László: Anyanyelvi mozaik

(Nyelvművelő írások)

125. P. Buzogány Árpád: Az igazság árnyékai

(Novellák, karcolatok)

126. Gub Jenő: Üres kalász fenn hordja a fejét
(Székelyföldi szólásmondások, közmondások, találós kérdések)

127. Baricz Lajos: Köt a gyökér *(Versek)*

128. Ráduly János: Siratóim lesznek az égi madarak

(*Székely népballadák*)

129. Beke Sándor: Mosolygó oroszlánok (*Versek*)

130. Ráduly János: Titkok a rovásírásban

(*Adalékok rovásírásunk ismeretéhez*)

131. László László: A nándorfehérvári diadal

(*Történeti mondák*)

132. P. Buzogány Árpád: Úgy szeretlek, mint a mézeskalácsot

(*77 székely népdal*)

133. Erdély (*Útikönyv*)

134. Ráduly János: Tanuljunk könnyen rovásírni

(*Segédkönyv a rovásírás elsajátításához*)

2005

135. Erdély (*Útikalauz*)

136. Az erdélyi és székely konyha legismertebb receptjei

(*Tamási Piroska szakácskönyve*) — II. kiadás

137. Nagy góbé a székely

(*Erdélyi népi elbeszélések, anekdoták, igaz történetek*)

138. Gub Jenő: Rapsóné rózsája

(*Erdélyi mondák, legendák, regék, tündérmesék*)

139. A Tordai-hasadéktól Szent Anna taváig

(*Mondák, legendák, regék, tündérmesék*)

140. Ráduly János: A tulipános láda

(*Kis-Küküllő menti székely népmesék, tréfák, anekdoták*

kiejtés szerinti lejegyzésben)

141. Csire Gabriella: Gilgames álmai (*Eposz-átdolgozás*)

142. P. Buzogány Árpád: A csengő, aki harang akart lenni

(*Mesék, történetek*)

143. Ellopták a kántor úr malaccát

Régi székely humor (Népi elbeszélések, anekdoták, krónikás adomák)

144. Tamási Piroska: Erdélyi szakácskönyv (*Szakácskönyv*)

145. Erdélyi édességek, finomságok (*Tamási Piroska receptjei*)

146. Beke Sándor: A szeretetnek nincsen temetője

II. János Pál pápa emlékére (*Költemény*)

147. Tamási Áron: Ábel (*Trilógia*)

148. Wass Albert. Sors és pálya

(*Magyar író a huszadik században*)

149. Isten, áldd meg a magyart

(Himnuszok, imák)

150. Sebestyén Péter: Nézz az ég felé

(Hétköznapjaink és ünnepeink margójára)

2006

151. Csire Gabriella: Trója *(A trójai mondakör)*

152. Nagy Olga: Öregek és fiatalok könyve

(Elmúlt századunk nemzedék- és szemléletváltása Erdélyben)

153. Ráduly János: Hová, hová, Laji bátyám?

*(Kis-Küküllő menti székely népmesék, mondák, tréfák
kiejtés szerinti lejegyzésben)*

154. Brauch Magda: Beszélni kell

avagy Használjuk anyanyelvünket *(Nyelvművelő írások)*

155. Ferenczi Géza — Ferenczi István: Régi várak, új írások

(Régészeti és rovásírás)

156. Kedves otthoniak

(Tamási Áron levelezése a farkaslaki családdal)

157. Ráduly János: Hallod-e te másvilág,

adsz kenderért pálinkát?

(Székely népi tréfák, mondák, anekdoták)

158. Benedek Elek: Szent Anna tava

(Elek apó mondáiból)

159. Veszéd észre, komám...

(Régi székely anekdoták, közmondások, babonák, népdalok)

160. Székely Ferenc: Krumplitábornok sosem esett el

(Népi humor, igaz történetek, irodalmi anekdoták)

161. Nagy Olga: Megfulladt a kecske, bajba' a menyecske

(Tréfás népi elbeszélések)

162. Beke Sándor: Bodzafa virága *(Versek)*

2007

163. Tréfál a székely góbé

(Erdélyi népi elbeszélések, anekdoták, igaz történetek Széktől a Gyimesekig)

164. Gub Jenő: Mócsi bá s Mari nén

(Székely viccek, anekdoták, igaz történetek)

165. Kolozsi Gergely István: Mikor legvigabb a székely?

(Erdélyi anekdoták, vidám történetek)

166. **A furfangos székely góbéságai**
(Erdélyi népi elbeszélések, viccek, anekdoták, népmesék, tréfák, igaz- és vidám történetek)
167. **Csire Gabriella — Csire Gábor: Csillagregék**
(A 12 állatövi csillagkép. Regék és csillagászati magyarázatok)
168. **Az én himnuszaim** *(Antológia)*
169. **Ráduly János: Az isztambuli székely (magyar) rovásemlék** *(Kismonográfia)*
170. **Sütő András: Sikaszói fenyőforgácsok**
(Cikkek, naplójegyzetek)
171. **Beke Sándor: Álom a Titanicon** *(Elbeszélő költemény)*
172. **Lőrincz József: Kellő igék, megtartó gondolatok**
(Szentenciák, vallomások Tamási Arontól)
173. **P. Buzogány Árpád: A Székely Útkereső Kiadványok műhelyében.** *Hagyomány és helyismeret közelképben*
174. **Brauch Magda: Szeretlek, kedvesem...**
(Híres magyar műsarak)
175. **Beke Sándor: Székely Útkereső — szellemi műhely a XX. század végén Erdélyben**
(Főszerkesztői vallomás a folyóirat megszületéséről és életéről)

2008

176. **Csire Gabriella: Egy magyar kalandor ifjúsága**
(Gvadányi József Rontó Pál c. elbeszélő költeménye nyomán)
177. **Székely Útkereső**
Irodalmi és művelődési folyóirat. 1990–1999 (Reprint kiadás)
178. **Beke Sándor — Brauch Magda: Székely Útkereső (1990–1999)**
Laptörténet és sajtóviszhang
179. **Magyar, székely és csángó örökség**
A Székely Útkereső Kiadványok Antológiája. 1991–2006
180. **Székely Útkereső Antológia. 1990–1999**
(Válogatás a Székely Útkereső 1990–1999-es évfolyamaiból)
181. **Becsüld a népet!**
(A Székely Útkereső gyermekirodalmi antológiája)
182. **Az előszó dicsérete**
Kritikák, recenziók, beszélgetések a Székely Útkereső hasábjain

183. Csíksomlyó hazavár *(Antológia)*
184. Csire Gabriella: Az Ótestamentum igazgyöngyei
(Elbeszélések)
185. Ráduly János: A legkisebb leány szerencséje
(Székely népmesék)
186. Kriza János: Borsszem Jankó *(Székely népmesék)*
187. Benedek Elek: Gyöngyvirág Palkó *(Székely népmesék)*
188. Jakab Rozália: A pórul járt pásztorlegényke
(Nyikó menti székely népmesék)
189. A farkaslaki Jakab Rózsika néni székely szakácskönyve
190. Ráduly János: A muzsikáló tücsök *(Székely állatmesék)*
191. P. Buzogány Árpád: Öregapó muzsikája *(Mesék)*
192. Ráduly János: Király Bözsi hegedűje *(Székely népmesék)*
193. Beke Sándor: Szerelem orgonája *(Versek)*
194. Ráduly János: Szép Fuvella története
(Székely népmesék a Kis-Küküllő mentéről kiejtés szerinti lejegyzésben)
195. Ráduly János: A farkas és az őzike
(Székely állatmesék a Kis-Küküllő mentéről kiejtés szerinti lejegyzésben)
196. Tündér Ilona *(Szépbistória)*
197. Ráduly János: Székely békességlevelek (1803–1837)
198. Hajdani erdélyi tájakon *(Jékely Zoltán kiadatlan leveleiből)*
199. Ráduly János: Csaba ösvénye
(Székely népmondák a Kis-Küküllő mentéről. I.)
200. Beke Sándor — Ráduly János:
Szépirodalom, néprajz, rovásírás
Két íróbarát beszélgetése életpályájukról és munkásságukról (Interjú)
201. Ráduly János: Alagút a Küküllőig
(Székely népmondák a Kis-Küküllő mentéről. II.)
202. Ráduly János: A Hajnalcsillag keletkezése
(Székely népmondák a Kis-Küküllő mentéről. III.)
203. Szép karácsony szép zöld fája
(Magyar írók versei és novellái)
204. Székely karácsony
(Versek és elbeszélések karácsony ünnepéről — Kisantológia)
205. Karácsonyi álom
(Magyar írók és költők karácsonya — Antológia)

206. **Leveleskönyv lapjai I. A címzett: Nagy Pál**
207. **Jakab Rozália:**
Ízek, finomságok a székely kemencében
208. **Jancsik Pál: Fecskeszárnyon száll a nyár**
(Gyermekversek)
209. **Beke Sándor: Góbé Miska (Tréfás költemény)**
210. **Nagy Irén: Veletek dalol sok ezüst madárka**
(Gyermekversek)
211. **Ráduly János: Gyere már, Jégtörő Mátyás**
(Gyermekversek)
212. **Vitéz Hány János**
(Garay János Az obsitos című elbeszélő költeménye nyomán)
213. **Beke Sándor: Szépséges kislakók (Költemény)**
214. **Vitéz Kádár István (Históriás ének)**
215. **P. Buzogány Árpád: A csengős bárány és a Napocska**
(Gyermekversek)
216. **Ráduly János: Janka és a csitkóbogár**
(Kisgyermekbeszéd)
217. **Csire Gabriella: Árgirus királyfi és az aranyalmák**
Gergei Albert Árgirus históriája nyomán
218. **Csire Gabriella: A párjanincs János Vitéz**
Petőfi Sándor János Vitéz című elbeszélő költeménye nyomán
219. **Baricz Lajos: A templom egere (Verses mese)**
220. **Beke Sándor: Havasok királyleánya**
(Gyermekversek)
221. **Csire Gabriella: Csaba és a Nap fia**
Vörösmarty Mibály Tündérvölgy című elbeszélő költeménye nyomán
222. **Jánky Béla: Szeretnék csörgőóra lenni (Gyermekversek)**
223. **Ráduly János: A csodaszarvas nyomdokain**
(Székely népmondák a Kis-Küküllő mentéről. IV.)
224. **Csire Gabriella: Lúdas Matyi három arca**
Fazekas Mihály Lúdas Matyi című elbeszélő költeménye nyomán
225. **Eszteró István: Nirvána gombostűje (Versek)**
226. **Csire Gabriella: Szuhay Mátyás tréfája**
Tompai Mihály Szuhay Mátyás című elbeszélő költeménye nyomán
227. **„Megáldott a csíksomlyói Szűz Mária”**
(Imák, himnuszok Csíksomlyón)

228. **Brauch Magda: Rejtvényes nyelvművelő**
gyermeknek és felnőtteknek
229. **Beke Sándor: Öregapó, őzike és a csillagok**
(Verses mese)
230. **Ráduly János: Hozzád fohászkodom imában**
Kibédi ráolvasások, népi imák, legendaballadák, kántálóénekek
231. **Sólyom Anna: Kenyérbaba** *(Desági emlékek)*

2010

232. **Csire Gabriella: A nagy erejű Toldi**
Arany János Toldi című elbeszélő költeménye nyomán
233. **Virágim, virágim, drága szép virágim**
(Székely népballadák. I.)
234. **Én leányom pávát őriz** *(Székely népballadák. II.)*
235. **Ráduly János: Petőfi Sándor utolsó hét napja**
(Petőfi-dokumentumok)
236. **Jancsik Pál: Piripócsról Nárittyenbe**
(Gyermekversek)
237. **P. Buzogány Árpád: A gagyi fajta tarka szarka**
(Verses mese)
238. **Leveleskönyv lapjai II.** *A címzett: Nagy Pál*
239. **Ráduly János: Székely népi tréfák, anekdoták**
240. **Beke Sándor: Átölelt a lelked** *(Versek)*
241. **A csíksomlyói Szűzanya ajándéka**
(Himnuszok, imák, énekek, tanulmányok, beszédek, versek, novellák, visszaemlékezések)
242. **Kéziratos hagyaték. I.**
*Balogh Edgár, Benkő András, Imreh István kiadatlan leveleiből
(Közzéteszi: Beke Sándor)*
243. **P. Buzogány Árpád: Tálkondító kandúr** *(Gyermekversek)*
244. **Orbán Balázs — a székely lélek apostola**
(Tanulmányok, emlékbeszédek, versek)
245. **Visszavár a Hargita** *(Antológia)*
246. **Csire Gabriella: A magyarság mondáiból**
247. **Beke Sándor: Elégia a Hargitához** *(Költemény)*
248. **Nagy Pál: Betűvetés mezején** *(Írókról, írásokról)*
249. **Beke Sándor: Az én Miatyáncsom**
(Költemény)

250. **A Székely Útkereső levelesládája 1990–2000**
Közzéteszi: Beke Sándor
251. **Ráduly János: Bartók Béla kibédi énekesei és a Cantata profana** *(Cikkek, tanulmányok)*
252. **Jancsik Pál: A tó, a szarka meg a gyűrű**
(Gyermekversek)
253. **Baricz Lajos: Betlehemi éjszakában**
(Gyermekversek)
254. **Ráduly János: Óseink turulmadara**
(Székely népmondák a Kis-Küküllő mentéről. V.)
255. **Baricz Lajos: Különös karácsony** *(Karácsonyi történetek)*
- 2011
256. **Ráduly János: Pisztrángjáték a fényben** *(133 haiku)*
257. **Beke Sándor: A Székely Útkereső levelezés és dokumentumok tükrében**
258. **Ráduly János: Könyv és élet** *(Kritikák, recenziók)*
259. **Bölöni Domokos: Küküllőmadár** *(Karcolatok)*
260. **Nagy Pál: Vallomásos emlékek**
261. **Sebestyén Péter: Szolgáló szeretet**
262. **Gagyí Biró Katalin: Fejdiszek Székelykeresztúr környékétől a két Homoród mentéig**
263. **Sipos Erzsébet:**
A könyvekbe mentett Székely Útkereső *(Recenziók)*

**Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó
új könyvei**

